

Univerza v Ljubljani

Filozofska fakulteta

Oddelek za slovenistiko

Michelle Bagarić

Slovenski pustolovski roman

Diplomsko delo

Ljubljana, februar 2014

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Michelle Bagarić

Slovenski pustolovski roman

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Urška Perenič

Ljubljana, 5. 2. 2014

Zahvala

Za nastanek diplomskega dela se prvo zahvaljujem mentorici doc. dr. Urški Perenič za strokovno pomoč in prijazno vodenje. Za uspešen zaključek celotnega študija pa se lahko zahvalim naslednjim dragim osebam: mojemu *Damirju* za optimizem in iskreno veselje ob vseh študijskih uspehih, *najboljšim staršem* za vso brezmejno ljubezen in podporo, *bratcu*, ki mi je zaupal biti del njegovega življenjskega projekta, in najboljši prijateljici *Aniti* za nasmejane študijske dni, ki mi zaradi tebe ostajajo v lepem spominu. Vesela sem, ker vas imam.

Povzetek

Diplomska naloga raziskuje pustolovski roman v slovenskem prostoru. Ker je pustolovski žanr del trivialne literature, najprej poskušamo razložiti, kaj to je, saj so značilnosti trivialne literature tudi značilnosti pustolovskega romana. Nato raziščemo, kako pustolovski roman opredelita slovenska in tuja (nemška, srbska) literarna veda, značilnosti vseh definicij pa nato združimo v eno sintezno definicijo. V nadaljevanju poskušamo ugotoviti, koliko so te značilnosti prisotne v zbranem gradivu. Gradivo so dela, ki sta jih Miran Hladnik in Andrijan Lah označila kot pustolovska, avtorji svojih del namreč niso tako opredelili. Glavna vira za izbor del, ki bi spadala v žanr pustolovskega romana/povesti, sta bila digitalna zbirka slovenskega zgodovinskega romana Mirana Hladnika in knjiga Andrijana Laha *Mali pregled lahke književnosti* (1997). Ugotovili smo, da se slovenska pustolovska dela praviloma pokrivajo s sintezno definicijo (oddaljeni kraji, številni dogodki, tipizacija oseb, srečen konec), našli pa smo še nekaj novih značilnosti, in sicer: junaki so večinoma kmečkega sloja, tujci so praviloma negativno predstavljeni in v skladu z njihovo zlobo doživijo nesrečen konec, žanrsko se skoraj vedno prepleta z ljubezenskim in/ali zgodovinskim, čas pa je praviloma natančno določen.

Ključne besede: pustolovski roman/povest, trivialna literatura, prostor, osebe, zgodba, pripovedovalec, čas

Abstract

The thesis explores the adventure novel in Slovenia. Adventure novel is part of trivial literature, so we first try to explain what trivial literature is, because the characteristics of trivial literature are also characteristics of adventure novel. Then we investigate how is the adventure novel defined in Slovenian and foreign (German, Serbian) literary studies. The characteristics of each are then combined into one syntetic definition. Next we are trying to determine, how many of these characteristics are present in Slovenian adventure novels. The main source for the selection of Slovenian adventure novels were digital collection of Slovenian historical novel by Miran Hladnik and a book by Andrijan Lah *Mali pregled lahke književnosti* (1997). We have discovered that most of the characteristics of syntetic definition are found in Slovenian adventure novels (remote places, a number of events, typical characterizations, happy ending), but we also found a few new features: the heroes are mostly peasants, foreigners are in general presented negatively, accordingly to this they experience sad death, the adventure is often mixed with love and historical events and time is generally well defined.

Key words: adventure novel/story, trivial literature, space, characters, story/plot, narrator, time

Kazalo vsebine

1	Uvod	1
2	Trivialna literatura in pustolovski roman/povest	3
2.1	Svetovni pustolovski roman	6
2.2	Nekateri drugi poskusi opredelitev (svetovnega) pustolovskega žanra	11
2.3	Pustolovski roman/povest v nemški literarni vedi	13
3	Poskus enovitejše definicije pustolovskega romana/povesti.....	16
4.	Obravnava slovenskih pustolovskih del.....	17
4.1	Ferdo Kočever: <i>Mlinarjev Janez slovenski junak ali vplemenitnje Teharčanov</i> (1859).....	17
4.2	Josip Podmilšak: <i>Žalost in veselje: Povest za prosto ljudstvo</i> (1870).....	19
4.3	Franc Valentin Slemenik: <i>Križem sveta: Zgodovinska povest</i> (1877)	22
4.4	Jakob Sket: <i>Miklova Zala: Povest iz turških časov</i> (1884).....	24
4.5	Fran Zbašnik: <i>Za srečo!: Povest</i> (1901)	26
4.6	Miroslav Malovrh: <i>Strahovalci dveh kron: Zgodovinska povest</i> (1907).....	29
4.7	Jakob Alešovec: <i>Ne v Ameriko!: Povest Slovincem v pouk</i> (1912)	30
4.8	Vladimir Levstik: <i>Za svobodo in ljubezen: Roman z Balkana</i> (1913).....	32
4.9	Peter Bohinjec: <i>Pod krivo jelko: Povest iz Meternikove dobe</i> (1922)	35
4.10	Josip Lavtižar: <i>V petih letih okrog sveta: 1914–1919</i> (1924).....	36
4.11	Damir Feigel: <i>Pasja dlaka!: Roman</i> (1926)	37
4.12	Vlado Firm: <i>Sužnja iz Kordove: Zgodovinski roman</i> (1969)	38
4.13	Bogdan Novak: <i>Drugo življenje</i> (1987).....	40
5	Pustolovski žanr v obravnavanem gradivu	41
6	Ponovna definicija pustolovskega romana/povesti	42
7	Priloge	43
7.1	Obnove	43
8	Viri	59
9	Literatura	60

Kazalo tabel

Tabela 1: Značilnosti pustolovskega romana/povesti glede na narativne prvine v slovenski literarni vedi.....	12
Tabela 2: Značilnosti pustolovskega romana/povesti glede na narativne prvine v tuji literarni vedi.	15
Tabela 3: Poskus sinteze definicije pustolovskega romana/povesti.	16
Tabela 4: <i>Mlinarjev Janez</i> kot pustolovska povest.....	17
Tabela 5: <i>Žalost in veselje</i> kot pustolovska povest.....	20
Tabela 6: <i>Križem sveta</i> kot pustolovska povest.....	23
Tabela 7: <i>Miklova Zala</i> kot pustolovska povest.	24
Tabela 8: <i>Za srečo!</i> kot pustolovska povest.....	27
Tabela 9: <i>Strahovalci dveh kron</i> kot pustolovska povest.	29
Tabela 10: <i>Ne v Ameriko!</i> kot pustolovska povest.	31
Tabela 11: <i>Za svobodo in ljubezen</i> kot pustolovski roman.	33
Tabela 12: <i>Pod krivo jelko</i> kot pustolovska povest.	35
Tabela 13: <i>V petih letih okrog sveta</i> kot pustolovska povest.	36
Tabela 14: <i>Pasja dlaka!</i> kot pustolovski roman.....	37
Tabela 15: <i>Sužnja iz Kordove</i> kot pustolovski roman.	39
Tabela 16: <i>Drugo življenje</i> kot pustolovski roman.....	40

1 Uvod

V svoji diplomski nalogi se bom ukvarjala s slovensko pustolovsko povestjo oz. romanom. Miran Hladnik (1990¹) pravi, da je prozna dela težko vrstno opredeliti. Pripadnost vrsti najlažje določimo po namenu: če je avtor svoje delo podnaslovil s povest, potem je smiselno tekst razumeti oz. brati kot povest. V tem smislu naj bi imela podnaslov ali naslov prednost pred kritiškimi sodbami ali literarnozgodovinskimi oznakami. V gradivu, ki ga bom obravnavala, so dela podnaslovljena bodisi z oznako povest bodisi roman. Hladnik (1991²) pravi, da je bila povest prevladujoči podnaslov med letoma 1830 in 1910, to obdobje označi za prvo obdobje daljše pripovedne proze. Roman in novela se po številčnosti oznak v podnaslovih s povestjo nista mogla meriti. Šele po letu 1945 pa se vloge med vrstami zamenjajo, najbolj razširjen podnaslov postane roman. V izbranem gradivu je sedem del podnaslovljenih z oznako povest (*Žalost in veselje, Križem sveta, Miklova Zala, Za srečo!, Strahovalci dveh kron, Ne v Ameriko!, Pod krivo jelko*), tri z oznako roman (*Za svobodo in ljubezen, Pasja dlaka!, Sužnja iz Kordove*), tri dela pa niso podnaslovljena (*Mlinarjev Janez, Pod krivo jelko, Drugo življenje*). Posebej kadar gre za žanrsko določeno literaturo, težko ločimo med povestjo in romanom.

»Ponavadi je vseeno, ali tekst imenujemo zgodovinski roman ali zgodovinsko povest, kriminalni roman ali kriminalno povest, fantastično povest ali fantastični roman. V vseh primerih imamo v mislih samo daljšo žanrsko literaturo, ne pa kakšne vrstne specifike in še manj vrednostnih razlik. Saj se tudi drugod po svetu vrstna oznaka roman enakopravno uporablja tako za estetsko ambiciozna besedila kot tudi za žanre trivialne literature, npr. za kriminalni roman. Besedi roman in povest v teh primerih ne funkcionirata več kot samostojna vrstna termina, pač pa sta le del t. i. žanrske oznake, kjer je poudarek na prvem delu te oznake, ki označuje snov, to je na kmečkosti, kriminalnosti, zgodovinskosti, fantastičnosti itd.« (Hladnik 1990) Le tri izbrana dela od trinajstih imajo žanrsko oznako, in sicer so jih avtorji označili kot zgodovinsko povest/roman (*Križem sveta, Strahovalci dveh kron, Sužnja iz Kordove*).

V diplomski nalogi najprej na kratko predstavim pojem trivialne literature, nato se v okviru te osredotočim na pustolovski žanr. Najprej me zanima, kako je žanr

---

¹ Miran Hladnik: Slovenska povest (1990). Dostopno na: http://lit.ijs.si/slov_pov.html.

² Miran Hladnik: Povest (1991). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/povest2.html>.

opredeljen v slovenski literarni vedi, v nadaljevanju pa se lotim pregleda tujih leksikonov, kar omogoča primerjavo opredelitev tega žanra v različnih literarnih vedah (zlasti v nemški, srbski). Na teh podlagah in na podlagi gradiva poskušam podati enovitejšo definicijo. Glavna vira za izbor del, ki bi spadala v žanr pustolovskega romana/povesti, sta bila digitalna zbirka slovenskega zgodovinskega romana Mirana Hladnika in knjiga Andrijana Laha *Mali pregled lahke književnosti* (1997). Gradivo so slovenska dela, ki sta jih Hladnik in Lah žanrsko označila kot pustolovska, avtorji oz. pisatelji svojih del niso opredelili kot pustolovskih.

2 Trivialna literatura in pustolovski roman/povest

Trivialna literatura (tudi množična, zabavna, popularna, kolportažna, konformistična, shematična, potrošna) je »zbirna oznaka za dela, ki so bila kdaj iz estetskih, moralnih ali idejnih razlogov, največkrat pa zgolj zaradi množičnega bralca, razvrednotena«. (Hladnik 1999³). Pri trivialni književnosti ne gre toliko za poseben način oblikovanja, ampak bolj način branja, takega, ki mu oblikovna, estetska ali umetniška dimenzija besedila niso bistvene, ampak je poudarek na zgodbi in doživljajski plati (Hladnik 1998⁴). V trivialno literaturo po tej definiciji spadajo ženski romani,⁵ ljubezenski romani,⁶ kriminalke,⁷ vojni romani,⁸ znanstvena fantastika,⁹ humoristične knjige,¹⁰

---

³ Miran Hladnik: Trivialna književnost (1999). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/tl.html>.

⁴ Miran Hladnik: Lahka književnost – izvedensko mnenje (1998). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/lahka.html>

⁵ Hladnik tîrmin uporabi kot podtip ljubezenskega romana, in sicer ne kot roman za ženske, ampak kot roman, v katerem je glavna oseba ženska (Hladnik 1981). Ta žanr opredeljujejo še naslednje zakonitosti: glavna oseba je mlada, lepa, lahko je sirota, zavezana je visokim moralnim standardom. Nerazrešljive čustvene zagate se praviloma razrešijo v boleznì. Ljubezenska razmerja se pogosto spletejo v ljubezenski trikotnik, ki se nazadnje srečno razdre v korist poroke (Hladnik 2006). Avtorice: E. Marlitt, pri nas: L. Pesjak, P. Pajk. (*Literatura* 2009: 477)

⁶ Popularni pripovedni žanr o zmagoviti moči ljubezni, tudi erotične; pišejo ga pretežno ženske. Glavna oseba je ženska v eksotičnem okolju (*Literatura* 2009: 216). Avtorice: H. Courths-Mahler, B. Cartland, R. Pilcher. (Lah 1997: 21)

⁷ Kriminalka je najpopularnejši trivialni žanr. »Zastavljena je kot uganka, ki je na koncu razrešena. To, kar je bilo v začetku skrivnost, je na koncu obvladano in s tem potrjena moč človeškega razuma. Zločin je na koncu obvezno kaznovan, tako da kriminalka vzpostavlja moralno ravnotežje na svetu.« (Hladnik 1983a: 51) Hladnik loči med klasičnim detektivskim romanom, psihološkim kriminalnim romanom in srhljivko. Avtorji: A. C. Doyle. E. Wallace, A. Christie, pri nas: F. Knaflič, L. Prenner, M. Novak. (*Literatura* 2009: 186)

⁸ Oznaka ni tako trdna, da bi jo našli v leksikonih, jo pa najdemo v monografskih analizah posameznih avtorjev. Gre za posebno obliko zgodovinskega romana oz. podzvrst družbenega ali pustolovskega romana. Za žanr sta prepoznavna tudi kolektivnost (glavna oseba je manjša vojaška skupina, vod) in protivojno razpóloženje (Zupančič 2002). Avtorji: H. H. Kirst, H. E. Bates, I. Wallace itn. (Lah 1997: 87)

⁹ Bajt (v Jereb 2002: 251) je kot značilnost znanstvene fantastike izpostavil pet tematskih jeder, ki ustvarjajo zgodbo in njen zaplet: raziskovanje vesolja, prihodnji človek in svet, roboti in umetna inteligenca, stiki z zunajzemeljskimi bitji, apokalipsa in usodna katastrofa. V leksikonu *Literatura* piše, da gre za poseben tip utopije, v kateri prevladujejo vidiki tehničnega razvoja, vesoljski poleti in znanstvene hipoteze, med drugim obstoj neznanih vesoljskih bitij. Avtorji: I. Asimov, S. Lem, R. Bradbury, P. J. Farmer, pri nas: D. Feigel, V. Pečjak, M. Remec. (*Literatura* 2009: 472)

¹⁰ Lahko gre za jezikovno, karakterno ali situacijsko komiko. Osnovna funkcija komične literature je zabavati, pri bralcu računata na fizično reakcijo, tj. smeh. Komični odnos do sveta je odnos z distanco, ki je taka, da gleda ta, ki se norčuje, navzdol na tistega, iz kogar se norčuje. Zgoraj sta avtor in bralec, včasih tudi junak, spodaj pa razširjene družbene slabosti in razvade. Vedno se smeje pametni neumnemu in ga spravlja v zadrego in jezo (Hladnik 1982). Avtorji: H. Fielding, L. Sterne, pri nas: M. Malovrh, J. Mencinger itn.

domačijsko (kmečko, vaško, planinsko) pripovedništvo¹¹ in pustolovske povesti oz. romani (Hladnik 1999). Pričakujemo torej lahko, da bo pri pustolovskih povestih/romanah v ospredju predvsem zgodba, ki bo želela pri bralcu vzpodbuditi reakcijo. Dela bodo napisana na preprost in množičnemu bralcu razumljiv način.

Matjaž Kmecl označi trivialno literaturo kot »ceneno, goli zabavi namenjeno literaturo, brez posebnih umetniških teženj in vrednosti, ki je ponavadi snovno bogata, dražljiva (pustolovske, vohunske, ljubezenske ipd. zgodbe), brez problemskih globin, serijska ter prilagojena množični potrošnji in povprečnemu okusu«. (Kmecl 1996: 315) Tudi na podlagi Kmeclove definicije trivialne literature lahko predvidevamo, da bodo pustolovska dela pokazala poudarek na zgodbi, pustolovščinah brez poglobljanja v probleme in krize človeka, namen je zabavati bralce na preprost način.

Andrijan Lah uporablja tîrmin lahka književnost, vendar nanjo gleda pozitivneje kot Kmecl. Je »zanimiva, privlačna književnost, ki je znala v obeh stoletjih [19. in 20. st.] pritegniti velike množice bralcev«. (Lah 1997: 15) Pravi, da je ta književnost opravljala in še vedno opravlja predvsem vlogo zabavanja, ne moremo pa ji odreči tudi informativno-poučne, izobraževalne, spoznavne in etične vloge. Od kanonske književnosti je ne loči toliko vsebina, marveč predvsem estetska (stilna, oblikovna) stran. (prav tam) Tudi iz Lahove definicije trivialne književnosti lahko razberemo, da bodo pustolovska dela preprosto napisana, lahko razumljiva ter bodo predvsem zabavna, nekoliko tudi poučna.

Hladnik in Lah oba trdita, da je pri trivialni literaturi bolj pomembna sama zgodba, ne toliko način pisanja, oblikovanja, torej estetski oblikovanosti dela avtor ne posveča pretirane pozornosti. Tudi Kmecl povzame ti dve bistveni značilnosti, vendar je njegovo stališče bolj negativno. Vsi pa izpostavijo še eno temeljno značilnost, tj. množičnost bralcev, kar je v bistvu (naj)pomembnejša značilnost.

Trivialno književnost je omogočil pojav množičnega bralca po uvedbi obveznega šolstva v drugi polovici 18. stoletja. Svoje so prispevale nove tiskarske tehnologije, ki so omogočile množično produkcijo in posledično pocenile knjigo. Pomemben je bil porast mestnega prebivalstva z uveljavitvijo meščanskega načina življenja, ki je

---

¹¹ Lah (1997: 29) ga označi kot idejno konservativno, saj gradi na nepokvarjenosti kmetstva in pokvarjenosti mestnega življenja. Močno je bilo razvito v Nemčiji, a nastopa tudi drugod po Evropi, pri nas največ v podobi t. i. večerniških povesti. Avtorji: P. Rosegger, L. Ganghofer, pri nas: J. Jalen, N. Velikonja, J. Plestenjak itn.

poznal pojem prostega časa, namenjenega tudi branju. (Hladnik 1999) »Prostega časa je vedno več, vedno več je pisateljev, ki pišejo za prosti čas, in branja v prostem času (1770 – 73 naslovov, 1800 – 1623 naslovov romanov v Evropi). Kvantitativne spremembe v zvezi z branjem in pisanjem (množičnost) so bile vzrok »novi kvaliteti« – trivialni literaturi. Prej enotna bralska masa se je z novimi bralci diferencirala. Elita ni več zmogla prebrati vsega, kar je izšlo, novo množično (meščansko) bralstvo pa tega namena sploh ni imelo. Za branje si je izbralo samo zvrsti, ki so mu ugajale [...] Strah elite pred neobvladljivo množičnostjo [...] in ljubosumnost na njen uspeh sta rodila refleksijo, ki je zvrsti novega bralstva diskvalificirala z dodatnimi stilnimi oznakami.« (Hladnik 1983a: 14–15) »Do razvrednotenja množične književnosti je prišlo najprej v nemški klasiki in romantiki zaradi nelagodja tistih avtorjev, ki se niso hoteli prilagoditi novemu manj izobraženemu bralcu iz nižjih socialnih slojev ter njegovim potrebam.« (Hladnik 1999) Weimarska klasika je z razlikovanjem med umetnostjo in neumetnostjo uzavestila razliko med visoko in trivialno literaturo. (Hladnik 1983a: 15) »Esteticistična, ezoterična elita je zreducirala vrednostne zahteve na estetski doživljaj, širok uspeh je postal merilo slabe kvalitete, hermetičnost pa statusni simbol, saj je umetniška dejavnost pomenila genialno, posvečeno in nad družbo privzdignjeno dejavnost. Pragmatičnemu meščanu pa taka literatura ni mogla nuditi trdnih norm obnašanja, [ni jim mogla predstavljati zgleda], zato je množica nasprotno vztrajala pri heterogenih pobudah za branje [...] Dihotomnost visoka : nizka literatura je bila rezultat boja inteligence prosti socializaciji in industrializaciji umetnosti.« (prav tam: 15–16)

Zgodovina trivialne literature je v glavnem zgodovina trivialnega romana, ki je najpogostejša meščanska literarna vrsta, medij meščanskega literarnega izbruha in izbruha trivialnosti. (Hladnik 1983a: 39) Matjaž Kmecl ugotavlja, da sta roman in novela od nekdanj veljala za prozaično literaturo (v obeh smislih); »oba sta zavezana nevezani (neverzificirani, prozni) besedi«, hkrati pa sta tudi sicer prozaična – v »tesnem sorodstvu z literarnim substandardom, s spodnjo, nepriznano literaturo«, torej trivialno literaturo. (Kmecl 1981: 42) Liriko zastopa v trivialni literaturi popevka, dramatično zastopata opereta in burka, v pripovedništvu so tu poleg romana tudi krajše pripovedne oblike (črtica, anekdota, šala). »Tematika ljubezni in pustolovščin deli to področje na dvoje.« (Hladnik 1983a: 39) Mi se bomo v nadaljevanju osredotočili na pustolovsko tem(atik)o.

2.1 Svetovni pustolovski roman

Miran Hladnik pravi, da so bili **pustolovski trivialni romani** že v 18. stoletju žanrsko dokaj razcepljeni; popularni so bili viteški romani, roparske povesti, grozljivi romani, robinzonade. Dela *Življenje in prigode Robinsona Crusoea* (1719) Daniela Defoeja, feljtonskega angleškega romana, ne šteje med trivialna besedila, prav tako ne že med letoma 1731 in 1743 izhajajočega romana *Insel Felsenburg* Johanna Gottfrieda Schnabla, ki ga je spodbudil prevod Robinzona v nemščino leta 1720 (šteje ju med klasiko, kanon). Opozarja pa, da pod kanon literarne zgodovine ne spada vseh petdeset nemških priredb in posnetkov, ki so izšli do leta 1760, niti ne poznejše (v glavnem mladinske) priredbe. (Hladnik 1983a: 44) Enako trdi Lah; vplivni in odmevni roman Daniela Defoeja *Robinson Crusoe* spada v književno klasiko, njegovi številni posnetki in mladinske priredbe pa so že sestavni del lahke književnosti (Lah 1997: 31). V njem junak v prvi osebi pripoveduje, kako se je odpravil v svet zaradi nemira in želje po bogastvu. Robinson se po brodolomu ladje reši na samotni otok, ki služi prikazu uspešnega boja posameznika z naravo, povrh pa gre še za srečanje angleškega kolonialista in naivnega domorodca. (Lah 1993: 93) Smisel romana ponavadi razlagajo kot značilen izraz novoveškega človeka v dobi rastočega kapitalizma, ko postaja boj z naravo sredstvo za ustvarjanje kapitala. (Kos 2005: 151) »Defoejev roman je simboliziral meščansko moralno in preživetveno moč, mladinske predelave (med najznamenitejšimi je knjiga Joachima Heinricha Campeja *Robinson mlajši*, 1779 – dobrih sto let po izidu je dosegla že 115. izdajo – ki je bila kot prva robinzonada prevedena tudi pri nas) pa so bile mladim meščanskim bralcem vzgojni in socializacijski model.« (Liebs v Hladnik 1983a: 45) Podobno vsebino ima roman *Insel Felsenburg*; Albertus Julius pripoveduje svojo življenjsko zgodbo, govori o potovanju po morju in brodolomu, ki ga je doživel. Brodolom preživi tudi Concordia; Albertus in Concordia se poročita in ustvarita veliko število potomcev. Albertus harmonično vlada ustvarjeni patriarhalni družbi. Zgodba prikazuje zanimive dogodivščine, erotične izkušnje in življenje v idealni državi kot pribežališče pred skorumpirano Evropo. (Garland in Garland 1976: 421) Pri obeh delih gre za opis dogodivščin, ki jih doživlja glavni junak, oba junaka doživita morsko popotovanje in brodolom, nato pa morata preživeti na samotnem otoku. Oba nosita podobni sporočili, roman *Robinson Crusoe* prikazuje novoveškega človeka v dobi rastočega

kapitalizma, v romanu *Insel Felsenburg* pa gre za prikaz utopične družbe kot zatočišča pred skorumpirano Evropo.

Kot pravi Hladnik, je bil pustolovski žanr razcepljen, sestavljen iz različnih podžanrov, navaja viteškega, roparskega, grozljivega, divjezahodnega, zgodovinskega ter robinzonade. (Hladnik 1983a: 44) Izraza *podžanr* Hladnik sam ne uporabi, za naštete in v nadaljevanju predstavljene žanrske romane uporabi naslednjo besedno zvezo: *pustolovska polovica trivialne romaneskne produkcije*. Vse žanrske romane torej uvrsti pod pustolovski žanr, ki je kot neka nadpomenka, vsak pa ima še nekaj specifičnih značilnosti. Podžanr se mi je iz tega razloga zdel smiseln tîrmin.

Za začetek trivialnega **viteškega romana** je postavljeno leto 1787. (Beaujean 1964 v Hladnik 1983a: 45) Ustvarjali so jih: Carl Gottlob Cramer, Christian August Vulpius in Christian Heinrich Spiess. (prav tam) Za viteške romane so značilne dramatične in pustolovske scene, čudežni in fantastični dogodki, poleg tega pa tudi nadnaravna moč junakov in junakinj, teme časti in zvestobe ter pravljичni motivi. (Hladnik 2010)

Kot primera **roparskih povesti** sta najpogosteje navedeni deli Heinricha Daniela Zschokkeja *Abällino der grosse Bandit* (1794) in Christiana Augusta Vulpiusa *Aurora* (1794) ter *Rinaldo Rinaldini* (1799–1801). (Hladnik 1983a: 45)

»**Grozljivi roman**¹² izvira iz Anglije. Leta 1764 je izšel roman Horacea Walpola *The Castle of Otranto*, tri desetletja kasneje *The Mysteries of Udolpho* Ann Radcliffe in leta 1796 Matthewa Gregoryja Lewisa *The Monk*. Romani so takoj dosegli veliko popularnost. Posnemati so jih začeli v Ameriki, in sicer skoraj same ženske (med njimi je *The Coquette* Hannah Webster Foster iz leta 1797) ter Poljaki (Maria Czartoryska-Wirtenberska: *Malvina*, 1816), Francozi in Nemci. Vplivna so bila tudi poznejša angleška dela, npr. Mary Shelley *Frankenstein* (1818) in Charlesa Roberta Maturina *Melmoth the Wanderer* (1820).« (Hladnik 1983a: 45–46)

---

¹² »Grozljivi roman je gradil na užitkih, ki jih je bralcu nudil strah. Zato je motive zajemal iz iracionalnega: glavna oseba je diabolični zločinec, njegova desna roka je femme fatale, oba skupaj pa imata za žrtev »preganjano nedolžnost«. Zapeljevanje (ženska moškega), zasledovanje (moški žensko) in razkrinkanje zločinčeve dvojnosti so glavni dogodki. Dogajalni prostor sta grad in samostan; tu se gode incestna razmerja, sadistični prizori, umori, zakletve in se prikazujejo duhovi. Zanimiv je pripovedni način. Avtorji radi uporabljajo prvoosebno in personalno pripoved, oblikovno pa sta priljubljena dnevnik in pismo, ki naj pričata o avtentičnosti pripovedi.« (Hladnik 1983a: 46)

Zgodba z divjega zahoda (western, tudi kavbojka in indijanarica) izvira iz Amerike, v osemdesetih sta že upadla produkcija in bralstvo. Začetnik je James Fenimore Cooper (1789–1851), ki je zaslovel z zbirko knjig o Usnjeni nogavici – Nathanaelu Bumppo (*The Pioneers, Lovec na jelene ali Prvi bojni pohod, Zadnji mohikanec, Stezosledec ali Morje sredi kopna, Prerija*, 1823–1841), nadaljevalci pa David Crockett (*A Narrative of the Life of David Crockett of the State of Tennessee*, 1834), Washington Irving, Bret Harte (*The Luck of the Roaring Camp*, 1968), Zane Grey idr. Žanr se je razširil še na druge medije, predvsem na strip in film. Slovenci smo se s tematiko srečevali prek Nemcev; Charles Sealsfield (*Das Kajütenbuch*, 1841) in Friedrich Gerstäcker (*Die Flußpiraten des Mississippi* (1848) in *Gold* (1858)). Ameriške izseljenske zgodbe so nastajale tudi v slovanskih deželah z močnim izseljevanjem (Češka, Poljska). Vse pripovedi so bile v osnovi realistične, to pa ni mogoče trditi za nemškega pisatelja Karla Maya¹³ (1842–1912), saj je dela napisal iz zapora, v Ameriki sploh nikoli ni bil. Pisal je potopisne, pustolovske in divjezahodne romane, najbolj znani so *V gorah Balkana* (1892), *Iz Bagdada v Stambul* (1892), *Durch die Wüste* (1892), *Po puščavi* (1892), *Vinetou*, I–III (1893–1910), *Old Surehand* (1894). S skupaj približno 70 romani in z naklado 43 milijonov izvodov do 1968, v katero so všteti tudi prevodi v približno 25 jezikov, je bistveno prispeval k utrditvi divjega zahoda. (Hladnik 1983a: 47–48)

Precejšno mero avanturizma najdemo v trivialnih zgodovinskih romanih, kjer je zgodovina lahko samo eksotična preobleka za sentimentalne, romantične ali pustolovske zgodbe, ki jih sicer lahko uvrstimo največkrat pod pustolovski roman. (Hladnik 1983a: 52) Tako naj bi bilo po mnenju Hladnika predvsem pred 19. stoletjem, ko so avtorji združevali poetično in zgodovinsko snov tako, da so pomembne osebe iz svetovne zgodovine povezovali z romanesknimi pustolovščinami. Nato so avtorji v sami zgodovini odkrili, kot pravi Hladnik,

---

¹³ »Divji zahod mu je scena, na kateri se odigrava boj med dobrim in zlim. Pozitivna glavna oseba je seveda Nemec, skoraj nekakšen nadčlovek, ki vedno naredi vse prav in mu je zato vse dovoljeno. Glavna tema je zasledovanje: pustolovščino je omogočil zločin. Pravični junak, ki je posebljen meščanskih moralnih norm, vzame pravico v svoje roke in kaznuje prestopnika, na bralca vpliva s popularnimi mitičnimi motivi: lov (zasledovanje, prisluškovanje), ujetništvo, osvoboditev, ter s privlačno motivacijo: želja po denarju, bogastvu in maščevanju.« (Hladnik 1983: 48) Divjezahodni roman je imel v osemdesetih letih več tipov: klasični, moderni, romantični in je bil eden najpopularnejših trafikarskih žanrov. Kot je še dodal Hladnik preko e-pošte, je žanr danes del filmov, izvorni slovenski romani s temo divjega zahoda pa ne nastajajo.

»poetičnost in časovne spremembe, navade, nravi ter atmosfero drugih časov napravili za glavni predmet.« (Hladnik 2009: 35)

Pustolovski roman kot žanr je skoraj izginil, pustolovščina pa je dobila bolj natančno poimenljive oblike: »kriminalni, divjezahodni, tarzanski ali džungelski (Edgar Rice Burroughs), piratski (Frederick Marryat), mafijski, vojni, legionarski, kung-fu, športni roman itd. Dvajseto stoletje je tem žanrom pridružilo znanstveno fantastiko (science fiction – SF, scientific romance, fantasy, Zukunftsroman).« (Hladnik 1983a: 52)

Lah ima podoben prikaz pustolovskega pripovedništva, in sicer ga deli na spodaj našteje razdelke. Pravi, da v prvega spadajo klasični pustolovski pisci, ostali razdelki pa predstavljajo specialne pustolovske različice:

- Razdelek »splošno, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika«: Daniel Defoe (*Življenje in prigode Robinsona Crusoea*), Alexandre Dumas (*Grof Monte Cristo, Gospodar sveta*), Eugene Sue (*Pariške skrivnosti*), Jules Verne (*Pet tednov v balonu, Potovanje okoli sveta v 80 dneh*), Karl May (*Tujec iz Indije, Lov na milijone, Lovec Jastrebji kljun ...*), Henry Rider Haggard (*Salomonovi rudniki*), Anthony Hope (*Ujetnik Zende*), Edward Phillips Oppenheim (*Milijonar brez denarja, Igra za prostost*), Robert Kraft (*Sfingine oči*), Edgar Rice Burroughs (cikel o Tarzanu), Jack London (*Roman treh src*), James Oliver Curwood (*Onstran pragozda*), Percival Christopher Wren (*Trije bratje*), Bruno Traven (*Mrtvaška ladja*).
- Razdelek »razbojniško, gusarsko pripovedništvo«: Christian Avgust Vulpius (*Rinaldo Rinaldini*), Heinrich Daniel Zschokke (*Abälino, veliki bandit, 1794*), Charles Nodier (*Jean Sbogar*), Frederick Marryat (*Morski razbojnik*), Friedrich Gerstäcker (*Rečni pirati na Misisipiju, 1848*), Robert Louis Stevenson (*Otok zakladov*), Emilio Salgari (*Sandokan*), Kazimir Przerwa - Tetmajer (*Rokovnjači izpod Tatre*), Claude Farrere (*Gusarji*).
- Razdelek »grozljivo, gotsko, črno, skrivnostno, vampirsko pripovedništvo«: Horace Walpole (*Otrantski grad, 1764*), Eilliam Beckford (*Vathek*), Ann radcliffe (*Sicilska romanca, 1790, Gozdna romanca, 1791*), Matthew Gregory Lewis (*Menih*), Charles Robert Maturin (*Usodno maščevanje, 1807*), Mary Shelly (*Frankenstein ali Moderni Prometej, 1818*), Joseph Sheridan Le Fanu

(*Carmilla*, 1872), Bram Stoker (*Drakula*, 1897), Vera Križanovska (*Moč preteklosti*), Gaston Leroux (*Fantom iz opere*, 1910), Howard Phillips Lovecraft (*V planinah norosti*, 1939).

- Razdelek »divjezahodno, kavbojsko pripovedništvo, indijancarice«: James Fenimore Cooper (*Vohun*, 1821 ...), Charles Sealsfield (*Kajutna knjiga*, 1841), William Gilmore Simms (*Richard Hurdís*), Francis Bret Harte (*Zgodbe o sierrah*, 1872), Karl May (*Gozdovnik*, *Sin medvedjega lovca* ...), Emerson Hough (*Pokriti tovari voz*), Andy Adams (*Kavbojeva klada*, 1903), Hamlin Garland (*Sin srednje meje*), Owen Wister (*Virginijec*, 1902), Eugene Manlove Rhodes (*Zahod je Zahod*), Willa Cather (*O pionirji!*), Zane Grey (*Dediščina puščave*, *Jezdci škrlatne kadulje* ...), Conrad Richter (*Morje trave*), Max Brand (*Nočni jezdec* itd.) ... (Lah 1997: 31–51)

Tako Hladnik kot Lah za podžanre pustolovskega romana označita robinzonade, razbojniško oz. roparsko povest/roman, divjezahodno povest/roman, grozljivi roman, Hladnik pa sem prišteva še viteški roman.

Za zgodovinsko pripovedništvo pa Lah podobno kot Hladnik pravi, da je v glavnem pustolovsko, le postavljeno v bližnjo ali daljno preteklost. Zgodovinsko pripovedništvo spada deloma v kanonizirano književnost (npr. Walter Scott), deloma v lahko književnost (npr. Alexandre Dumas). (Lah 1997: 75)

Hladnik in Lah podobno razdelata pustolovsko pripovedništvo, kar se vidi tudi iz imen avtorjev in del, ki jih naštevata. Definicija se pri obeh oblikuje posredneje, tj. iz primerov in pa tako, da pogledata žanrske različice ter jih primerjata z drugimi in sorodnimi žanri. Lah omeni, da večkrat vključuje tudi ljubezensko sestavino in je v izrazitem nasprotju z domačijskim pripovedništvom (nekaj nasprotij: dom: svet; vsakdanjost: izjemnost; umirjeno dogajanje: akcija itd.). (Lah 1997: 31) Hladnik pa pri primerjavi pustolovskega in zgodovinskega žanra pravi, da gre pri obeh romanih za ekspanzijo, in sicer pri pustolovskem romanu gre za širitev v nove, eksotične prostore, medtem ko gre pri zgodovinskem romanu za širitev nacije v času, natančneje v preteklost. (Hladnik 2009: 227) Za pustolovsko pripovedništvo je torej na splošno značilno, da se junak poda v tuj svet, nov, neznan, eksotičen svet, kjer doživlja izjemne dogodke, zgodba pa je prežeta z akcijo.

2.2 Nekateri drugi poskusi opredelitev (svetovnega) pustolovskega žanra

O pustolovskem žanru je že leta 1932 v *Ljubljanskem zvonu* ob izidu angleškega pustolovskega romana Roberta L. Stevesona *Ugrabljen* pisal tudi lingvist in prevajalec Joško Prezelj: »[P]ravi pravcati roman d'aventures, čigar domovina je v Angliji in ki je tu ohranil vse priznake svoje literarne rase, ne ceni posebno visoko čustvenega ter intelektualnega izživljanja, izviraajočega iz ljubezenskih zapletljajev. Najčistejši vzor takega romana je »Robinson«. Pustolovski roman je 99 odstotkov epike. Njegov predhodnik v starodavnosti je »Odiseja«. Pripovednik ali junak je navadno potnik, vojak, trgovec ali osvajač, včasih pa tudi človek, ki ga čisto naključje dvigne iz tečajev in ga zaluči med nepoznani svet. Njegovo nemirno življenje, ki ga nasproti življenjskim pojavom tako pogosto označuje neka nenasitna goltnost, ga leta in leta spravlja v zavisnost od kar najbolj mnogoobraznih dogodkov, ki ga pehajo v žalost in stisko, kesneje pa ga zopet dvigajo na solnčne višine sreče in zadovoljstva.« (Prezelj 1932: 314)

Med precej mladimi poskusi opredelitev pa omenimo Aleksandro Belšak, ki se v glavnem sklada z Lahovo definicijo in pravi, da »je pustolovski roman v širšem smislu splošna oznaka za več žanrov, ki imajo nekaj skupnih lastnosti (vsebujejo napetost v dogajanju, veliko dogodivščin, glavna oseba se mora spopadati z nasprotniki, večinoma je kraj dogajanja pustolovskega romana tuj)«. (Belšak 2003: 158)

Irena Avsenik Nabergoj poda tole definicijo: »Pustolovski roman je roman, naravnani v napeto pripoved, v njem se osrednji junak spušča v mnogo nepričakovanih dogodkov, ki jih nazadnje srečno preživi. V pustolovskem romanu se junak, ki je skoraj brez izjeme moški, posloviti od zagotovljenega reda v domačem okolju, da bi v nekem – navadno zemljepisno oddaljenem – prostoru preživel pustolovščine, katerih narava je zanj samega nepredvidljiva. Posebne osebnostne lastnosti mu omogočajo, da prestane te pustolovščine, ki si – pogosto brez notranje povezave – hitro sledijo druga drugi. Glede na zgodovinsko situiranost mu zapirajo pot božanske sile, človeške ali nečloveške pošasti in druge nevšečnosti, na primer težave v podobi naravnih sil, on pa jih mora premagati – in to se mu vedno posreči. Vsi psihološki ali drugi problemi, s katerimi se sooča, so pozunanjeni, ponazorjeni, izraženi z naravnimi dogodki ali opisi.« (Avsenik Nabergoj 2011: 426)

Svetlana Slapšak se dotakne duševnosti oseb in pravi, »da o duši [junakov] ni kaj dosti povedati, ker so vsi junaki, moški in ženske, do popolnosti lepi in popolnoma nedolžni in se lahko pohvalijo z bolj malo duhovnega življenja«. (Slapšak 1997: 23)

V nadaljevanju so združene predstavljene definicije, elementi definicij so razporejeni glede na glavne narativne prvine.

Tabela 1: Značilnosti pustolovskega romana/povesti glede na narativne prvine v slovenski literarni vedi.

Narativne prvine	Iz definicije
Čas	- ni podatkov
Prostor	- zemljepisno oddaljeni, nepoznani, eksotični kraji (tujina/svet)
Oseba	- glavni junak večinoma moški - navadno potnik, junak, trgovec, osvajač, včasih »navaden« človek, ki ga naključje odpelje v svet - junaki lepi, nedolžni
Pripovedovalec	- ni podatkov
Zgodba	- v središču je zgodba, namenjena zabavanju bralca - poučna zgodba - številčnost dogodivščin, v katerih se junak zoperstavlja nasprotnikom (božanstva, človek, pošasti, narava itd.) - nepričakovanost, izjemnost (nevsakdanjost) dogodkov

	<ul style="list-style-type: none"> - odsotnost vzročno-posledične logike (med dogodki) - srečen konec (junak preživi pustolovščine) - preplet pustolovščine in ljubezenske zgodbe (prekrivnost žanrov)
--	---

Pregled slovenskih definicij pustolovskega romana je pokazal, da se vsi teoretiki strinjajo, da so pri pustolovskem romanu bistvene dogodivščine, dogodki, ki jih junak doživlja in jih tudi uspešno in srečno prestane. Druga ključna značilnost, ki jo kot sestavino pustolovskega romana omenijo vsi, so tuja dogajališča, tj. kraji, ki so junaku tuji, jih ne pozna oz. o njih ve zelo malo (svet). Nekateri omenjajo prekrivanje z ljubezenskim žanrom.

2.3 Pustolovski roman/povest v nemški literarni vedi

Sledijo leksikonske definicije pustolovskega romana/povesti v tuji literarni vedi, kjer sem se najbolj osredotočila na nemško, na katero se je med drugim naslanjal že Hladnik.

- Tip romana, kjer je poudarek na nenavadnih, spektakularnih dogodkih v kontekstu vsakdanjega življenja. Pustolovski roman ima naslednje značilnosti: junak izkusi kontrast med poznanim in tistim, kar se na prvi pogled zdi čudno, tuje (izkusi tuj svet). Struktura upodobljenih dogodkov: dogodki, ki jih je zelo veliko, so nakopičeni. Skoraj vsak dogodek se lahko kvalificira kot pustolovski, dogodki med seboj vzročno-posledično niso povezani, pogosto so organizirani kot potovanje. Glavni junak je za razliko od dvorsko-zgodovinskega romana (višji sloj) in pikaresknega romana (potepuh, klatež) pripadnik srednjega razreda. Za razliko od razvojnega romana, ki prikazuje duševni in moralni razvoj junaka od mladosti do odraslosti, pa gre v pustolovskem romanu za minimalen duhovni in duševni razvoj junaka. Fiktivna narava dogodkov ločuje pustolovski roman od potopisnega romana. (Schmiedt 2007: 2)

- Skupni izraz za romane, v katerih junak namerno ali nenamerno pade v vrsto dogodivščin, ki ponavadi med seboj niso povezane. Ker je tovrstna literatura akcijsko orientirana, razburljiva, je že od nekdaj zelo popularna. Razmeroma samostojne zgodbe, ki so bile napisane v literarno skromni tehniki in poljudno-realističnem slogu, so se večinoma osredotočile na junaka. Epizode ne služijo prikazovanju razvoja osrednjega lika, temveč razvedrilu in marsikdaj tudi pouku bralcev preko ljudskega (splošnega) znanja, značilnega za tisti čas. (*Meyers Kleines Lexikon Literatur* 1986: 13)
- Splošni izraz za romane od leta 1879, ki jih zaznamujejo napetost, avanture in bogastvo gradiva – slikovitih dogodkov, v katere je vpet junak. Za žanr je značilen pobeg junaka, ki največkrat pripada srednjemu sloju, s čimer iz trdnega reda ubeži v tuj svet, ki je njegovemu izkustvu nepoznan. Lahko gre za razmeroma samostojne pustolovščine, dogajanje je otipljivo in ima praviloma fiktiven značaj. Slog je poljudno-realističen. (*Metzler Lexikon Literatur* 2007: 1–2)

Preverila sem tudi, kaj o pustolovskem romanu piše v srbskem leksikonu.

- Pustolovski roman teži k prikazovanju razburljivega dogajanja iz resničnega življenja. Glede na prostor dogajanja je lahko pustolovski roman tudi pikareskni roman,¹⁴ robinzonada, simpliciada¹⁵ in vestern. Nastal je iz avanturističnih elementov helenskega romana,¹⁶ viteškega romana, dvorskega epa, narodnih knjig 16. stoletja, pojavil pa se je v poznem srednjem veku kot nekakšna protiutež idealizaciji dvorske književnosti. V pustolovskem romanu je nanizanih veliko dogodkov, zgodba romana ni posebno razvejana; običajno je sestavljena iz preprek, ki jih mora glavni junak preseči na poti do cilja. Čista pustolovščina kot tema postaja vse bolj del trivialne literature ali pa dobiva

---

¹⁴ Oblika potepuškega romana, značilna za špansko literaturo; ob junaku – klatežu riše podobe nižjih in višjih slojev, pogosto satirično. Pikaresni roman je nastal v renesansi. Primeri: anonimno delo *Življenje Lazarčka s Tormesa* (1554), M. Aleman: *Guzman de Alfarache* (1599). (*Literatura* 2009: 301)

¹⁵ Vrsta nemškega pustolovskega romana, ki je nastala z zgledovanjem na roman H. J. C. Grimmelshausena *Simplicius Simplicissimus* (1668). (*Rečnik književnih termina* 1985: 725)

¹⁶ Helenizem je oznaka za pozno obdobje grške kulture od smrti Aleksandra Velikega (323 pr. n. št.) do cesarja Avgusta (30 pr. n. št.). (*Literatura* 2009: 123) Primeri: Apulej: *Metamorfoze ali Zlati osel*, Heliodor: *Etiopske zgodbe*.

obliko groteske v modernih pikaresnih romanih.¹⁷ (Grubačić in Koljević 1985: 622–623)

V srbski literarni vedi je kot glavno določilo pustolovskega romana navedena množica dogodkov, predvsem gre za prepreke, ki jih mora prestati junak na poti do določenega cilja.

Tabela 2: Značilnosti pustolovskega romana/povesti glede na narativne prvine v tuji literarni vedi.

Narativne prvine	Iz definicije
Čas	- ni podatkov
Prostor	- izkušnja tujega sveta, predvidevamo lahko, da tujih krajev
Oseba	- junak največkrat pripadnik srednjega sloja - minimalen duhovni in duševni razvoj - izkusi tuj svet kot kontrast od znanega
Pripovedovalec	- ni podatkov
Zgodba	- nenavadni, nakopičeni fiktivni dogodki brez globlje vzročno-posledične logike pustolovske narave (potovanje) - akcijsko orientirana, razburljiva zgodba - zabavanje in poduk

¹⁷ Primer: Günter Grass: *Pločevinasti boben* (1959). (*Rečnik književnih termina* 1985: 622)

3 Poskus enovitejše definicije pustolovskega romana/povesti

V nadaljevanju poskušam oblikovati celovitejšo definicijo pustolovskega romana/povesti na podlagi zgoraj predstavljenih definicij, kar bom v nadaljevanju dopolnila na podlagi analize izbranih del.

Tabela 3: Poskus sinteze definicije pustolovskega romana/povesti.

Narativne prvine	Poskus definicije
Čas	- ni podatkov
Prostor	- tuji, zemljepisno oddaljeni kraji - eksotični, nepoznani kraji
Oseba	- večinoma moški - lep in nedolžen - pripadnik srednjega razreda - minimalen duhovni in duševni razvoj
Pripovedovalec	- ni podatkov
Zgodba	- vzročno-posledično nepovezani, nevsakdanji, naključni, fiktivni dogodki pustolovske narave - srečen razplet - preplet pustolovščin in ljubezenske zgodbe - zgodba podana na preprost, širšemu krogu bralcev razumljiv način - namen zgodbe je zabavati, pogosto tudi učiti

4. Obravnava slovenskih pustolovskih del

V nadaljevanju diplomske naloge obravnavam dela, ki sta jih Miran Hladnik in Andrijan Lah označila za pustolovska. Miran Hladnik jih za pustolovska opredeli v digitalni zbirki zgodovinskega romana, torej so dela označena kot zgodovinski roman/povest, doda pa jim še oznako pustolovski roman/povest. Andrijan Lah v svojem delu *Mali pregled lahke književnosti* (1997) navede vsa dela, ki so trivialna, lahka, vendar jih deli glede na žanr (ljubezenski, domačijski, zdravniški, kriminalni, vohunski, fantastični in pustolovski). Pustolovski žanr nato deli na podžanre (splošni, razbojniški/roparski, grozljivi, divjezahodni). Vseh del je bilo 28. Iz skoraj vsakega podžanra pustolovskega žanra (zgodovinski, splošni, razbojniški/roparski, grozljivi, divjezahodni) sem jih izbrala nekaj. Dela so razvrščena kronološko. Glede na združeno definicijo, ki sem jo oblikovala v prejšnjem poglavju, analiziram posamezno delo: poskušam najti navedene značilnosti pustolovskega romana, nato presodim, ali bi posamezno povest oziroma roman lahko uvrstili v pustolovsko pripovedništvo.

4.1 Ferdo Kočevar: *Mlinarjev Janez slovenski junak ali vplemenitenje Teharčanov* (1859)

M. Hladnik delo označi kot tip ljubezensko-pustolovske zgodovinske povesti, piše, »da gre pri povesti za ljubezenski par, ki se mora po sili razmer ločiti, pa se po prestanih dogodivščinah spet najde. Kljub temu da je dogajanje precej manj zapleteno kot pri družinsko-pustolovski povesti, zgodba močno spominja na shemo ljubezensko-pustolovskega romana«. (Hladnik 1982¹⁸)

Tabela 4: *Mlinarjev Janez* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- 1456
Prostor	- večinoma slovensko ozemlje - deloma tuji kraji/prostori proti koncu povesti

¹⁸ Miran Hladnik: Mohorjanska pripovedna proza (1982). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/mohproza.html>.

	<ul style="list-style-type: none"> - Beograd: Janez gre v boj proti Turkom - Carigrad: suženjstvo - Alžir: Janez prodan zakrinkanemu slovenskemu duhovniku, srečanje z Marjetico
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - tipiziran opis junakov: Marjetka je lepa, mila, angelska, Janez je visok, močan, pogumen, predrzen - Janez je pripadnik kmečkega sloja - junaka sta verna
Pripovedovalec	<ul style="list-style-type: none"> - vsevedni, tretjeosebni
Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - številčnost dogodkov pustolovske narave: ugrabitev grofa in njegova obljuba glede podelitve plemstva, izvolitev Janeza za načelnika, izpustitev zapornikov, odprava v Beograd, boj s Turki, plovba do Alžira, prodaja, snidenje z Marjetico - naključnost dogodkov (duhovnik naključno prepozna v enem izmed ujetnikov svojega očeta, Janez se v oddaljeni deželi snide z Marjetico) - konec je za »pustolovce« srečen (dobri živijo srečno), negativna oseba v povesti, grof Urh, je ubit - prepletanje z ljubezenskim žanrom; ljubezen med Janezom in Marjetico - zgodovinska povest o poplemenitju

	Teharčanov in celjski grofje, v ozadju legenda ¹⁹
--	--

Glede na oblikovano definicijo delo izpolnjuje dve temeljni značilnosti pustolovskega romana/povesti: številčnost dogodkov in eksotični kraji. Bralca tudi poučuje; Pengar svetuje Janezu in Marjetici: »Vama pa, ki bodeta stopila skoraj v zakonski stan, toliko rečem, da bodita vedno pridna, delavna in poštena ter na molitev na pozabita. "Moli in delaj, pa pošteno živi," bodi vama zlato vodilo v vseh prilikah tega življenja.« (Kočevar 1859)

Za razliko od oblikovane definicije je v *Mlinarjevem Janezu* junakinja tudi ženska. Marjetica se pod pretvezo, da je moški, bori s Turki in reši Janeza pred smrtjo. Janez je pripadnik kmečkega, ne pa srednjega sloja, kakor pravi definicija. Čas je natančno določen, tako da bi lahko govorili o prekrivnosti pustolovskega, ljubezenskega in zgodovinskega romana. Med značilnostmi je poudarjena naključnost dogodkov; ljudje se v delu prepoznajo na podlagi svetih podob ali človeških lastnosti (papeški odposlanec v Alžiru Janeza prepozna po ukanju), Janez pa izve, da ga je oskrbela Marjetica na podlagi srajce z všitim Marjetičinim imenom.

4.2 Josip Podmilšak: *Žalost in veselje: Povest za prosto ljudstvo* (1870)

Hladnik (1999²⁰) označi delo kot domačo izseljensko povest. Lah (1997: 173) pa delo uvrsti v razdelek z oznako »splošno pustolovsko pripovedništvo, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika«.

Delo je izšlo pri Mohorjevi družbi, v drugi izdaji iz leta 1940 je priložen uvod neznanega avtorja. Takole piše: »Upajmo, da ta čas še ni prišel in bosta naša

¹⁹ Legenda pravi, da je celjski grof Ulrik II. rad pogledal za teharskimi dekleti. Po enem nočnem pohodu so ga ujeli teharski fantje, grof jim je za molk ponudil odkupnino, vendar je fantje niso želeli sprejeti. Grofa so izpustili šele, ko jim je obljubil, da jih bo plemenitil in jim iz svojega grba podelil dve zvezdi. (Spletna stran župnije Teharje)

²⁰ Miran Hladnik: *Trivialna književnost* (1999). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/tl.html>.

pustolovska povest, ki je v slovenski književnosti sploh redkost, in njen stvaritelj Andrejčkov Jože stopila iz pozabljenja.« (Podmilšak 1940: 6) V uvodu izvemo, da nas bo povest popeljala v svet, da se bo bralec seznanil s pomorskim življenjem, z navadami tujih narodov in z daljnimi deželami. Izvemo, da bo govor o čudovitih prigodah, kar je pomembna značilnost pustolovskega romana oz. povesti. Povest naj bi tudi med preprostim ljudstvom izzvala veliko navdušenje. Tam, kjer je razlaga, kako priden je bil Peter in kako se mu je to obrestovalo, lahko prepoznavamo poučno-vzgojne namere.

Tabela 5: *Žalost in veselje* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- okoli 1848
Prostor	<ul style="list-style-type: none"> - slovenski prostor na začetku in koncu povesti: Gorenjska nekje ob Savi - tujina: Afrika, otok Java, Kalkuta, Filipinski otoki, Kanton na Kitajskem, Amerika
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - Aleš je sirota, dejansko pa sin bogatega kmeta - tipizacija: močen in gibčen, lepo vzgojen, moralen - vojak
Pripovedovalec	<ul style="list-style-type: none"> - tretjeosebni, vsevedni - pripovedovalec nagovarja bralca: »Poglejmo nekoliko v Ameriko (Podmilšak 1940: 135); zato zapustimo malo ameriansko kočo, dokler se spet kje drugje ne vidimo, in pogledjmo nekoliko na „Lastavico,“ kjer

	<p>bomo našli Aleša (prav tam: 154); čudno ime, kaj ne, bralci, ali nič ne de, ime je kitajsko (prav tam: 176); vendar pustimo popisovanje kitajske dežele (prav tam: 184); zato pustimo, naj Polde pove, kaj se mu je pripetilo (prav tam: 198), mi pa se preselimo v duhu pred njimi tja, kjer smo prej nehali (prav tam: 200)</p>
<p>Zgodba</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nenavadni, spektakularni in fiktivni dogodki - številčnost dogodkov: ugrabitev morskih roparjev, pobeg morskim roparjem, zopet ujetništvo, prodaja drugemu gospodarju, pobeg iz suženjstva, vihar na morju, boj s tigrom, ponovna ugrabitev in pobeg, morsko potovanje, reševanje ujetnikov, vihar na morju, napad kitajskih roparjev, ponovno ujetništvo in pobeg - srečen konec: osebe, ki so po naravi dobre, doživijo pozitiven konec in srečo (iz Amerike se vrnejo na Gorenjsko, kjer živi zopet združena Aleševa družina, Lavrencij odide v Italijo k svoji ženi, Alfonzo ostane v Ameriki, negativni junaki utrpijo strašno smrt (Jurij, ki ga najdejo na zapuščeni ladji umorjenega in obešenega, in Tomažev stric, ki ga

	<p>smrtno ranijo Indijanci)</p> <ul style="list-style-type: none"> - naključnost dogodkov: srečanja znancev na drugem koncu sveta (Tomaž prepozna Aleša po verižici s sveto podobo, Tomaž prepozna Jurija, Tomaž prepozna svojo izgubljeno ženo po sliki Marije, iz ujetništva Aleša reši Lavrencij, Aleš ponovno sreča prijatelja Poldeta, Lavrencij najde svojega izgubljenega sina Alfonza)
--	---

Delo izpolnjuje vse glavne značilnosti pustolovske povesti/romana, ki jih zajemajo definicije: ima pogumnega moškega junaka, opazna je nakopičenost pustolovščin v širnem svetu. Povest ne le zabava, ampak daje nasvete, bralca podučuje: »Moli in delaj, in Bog ti bo pomagal povsod, djali so mi vedno, in nehvaležen bi bil, ko bi zanemarjal te resnice in dobre poduke starišev.« (Podmilšak 1940: 12) Tako razmišlja Peter o svojih starših. Junaki pustolovščine srečno prestanejo, nesrečno usodo pa doživijo negativne osebe. Naključnost je velika: osebe se srečujejo na raznih koncih sveta; če jih razmere ločijo, se proti koncu povesti zagotovo ponovno najdejo. V povesti *Žalost in veselje* ne beremo o ljubezni med moškim in žensko, večinoma gre za družinsko in prijateljsko ljubezen, žanri se torej ne mešajo.

4.3 Franc Valentin Slemenik: *Križem sveta: Zgodovinska povest (1877)*

Miran Hladnik jo v digitalni zbirki slovenskega zgodovinskega romana označi kot potopisno, turško in pustolovsko povest.

Tabela 6: *Križem sveta* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- okoli leta 1473
Prostor	<ul style="list-style-type: none"> - ob Vrbskem jezeru (avstrijska Koroška) - Carigrad, kjer se odvija usoda ugrabljenih - dogajalni prostor ni skladen z naslovom povesti: ob naslovu pomislimo, da bomo brali o več tujih krajih, v povesti je to le Carigrad
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - družina Pečar: moški predstavniki so pogumni, hrabro se borijo proti »razjarjenim Turčinom« - višji sloj: graščaki - tipizacija: kristjani prikazani pozitivno, izdajalci krščanske vere (bratje Urh) in Turki imajo negativen predznak
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - številni dogodki: rešitev otrok pred smrtjo, grozilno pismo, retrospektivno podana informacija o ugrabitvi, boj s Turki, kovanje maščevanja, ugrabitev Bogdana in Lenarta, ponoven boj s Turki, retrospektivno podana informacija o očetu bratov Urh, življenje v Carigradu, reševanje Lenarta iz ujetništva, združitve družine

	<p>v domovini</p> <ul style="list-style-type: none"> - srečen konec: Jon, Jošt in Mihajl so izdajalci, zavezniki Turkov, ki žalostno končajo (Jošta zabode stari Turek, Mihajl umre, ko poskuša Turkom pokazati pot v Levji grad, s katerega se branijo slovenski vojščaki, Jon pa umre pod Lenartovim mečem) - naključnost dogodkov; prepoznanja junakov v tujem Carigradu, najdejo se Jon, Lenart, Benjamin
--	---

Glede na predhodno definicijo delo izpolnjuje značilnosti pustolovskega žanra: nakopičenost dogodkov in dogajanje v tujih, eksotičnih krajih, pogumni in pošteni moški junaki (tipizacija), tokrat pripadniki višjega sloja, plemiškega. Pustolovci na koncu zgodbe srečno zaživijo, uspešno se ubranijo Turkov in maščevanja bratov Urh, ki doživijo smrt. Čas je spet določen, saj se dogajanje odvija v 15. st.; natančneje okoli leta 1484. Glede na čas, ki je določen, bi lahko spet govorili o prekrivnosti zgodovinskega in pustolovskega žanra, medtem ko ni ljubezenske zgodbe. Tudi tu je velika naključnost dogodkov: v Carigradu se najdejo maščevalni Jon, ugrabljeni Benjamin in Lenart.

4.4 Jakob Sket: *Miklova Zala: Povest iz turških časov (1884)*

Miran Hladnik v digitalni zbirki slovenskega pustolovskega romana delo žanrsko označi kot turško in ljubezensko-pustolovsko povest.

Tabela 7: *Miklova Zala* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- 1478
Prostor	- večinoma slovenski prostor (Koroška)

	<ul style="list-style-type: none"> - Carigrad: Zalika je sultanova ujetnica
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - tipizacija; Mirko in Zala sta dobra, mila, neustrašna, odločna, vsi ju spoštujejo - Almira in Tresoglav sta prevarantska, zlobna - vsi tujci so predstavljeni negativno; Turki kot kruti, breobzirni morilci, Tresoglav, Almira in njena mama so negativno predstavljeni (»laški in židovski trgovci so bili prave pijavke za naše ljudstvo« ([Sket 1951: 31]) - Mirko, junak, je sin bogatega kmeta
Pripovedovalec	<ul style="list-style-type: none"> - tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - zgodba: Almirine spletke, izdaje, skrivanje v gorah, ugrabitev Zale, poskus umora, boji s Turki, pobeg Zale - srečen konec: dobri dočakajo srečo, negativne osebe pa smrt (Tresoglav) ali pregnanstvo (Almira in njena mama). »Ljudje pa so bili prepričani o resnici, da se vsako pregrešno dejanje kaznuje, bodisi na tem ali onem svetu« (Sket 1951: 108) - zgodovinskost: boji s Turki - ljubezenski trikotnik: Mirko, Zalika, Almira

V delu so nakopičeni pustolovski dogodki, kot so izdaje, ugrabitve, boji, spletki, del zgodbe (Zaliko ujetništvo) se odvija v eksotičnem Carigradu, kjer Zalika zavrača spreobrnitev v muslimansko vero. Krščanska vera je nasploh pozitivneje vrednotena; kristjani so dobri in pogumni, borijo se za svojo vero, verjamejo v boga. Povest je preplet treh žanrov: pustolovskega, zgodovinskega in ljubezenskega. Kar v definicijah ni poudarjeno, je poudarjena razlika med tujci in domačini; domačini so kristjani in moralni ljudje, medtem ko so tujci (Turki, Italijani, židi) pijavke. V skladu s tem osebe tudi končajo: pozitivne osebe doživijo srečno usodo, negativne osebe ali tujci utrpijo strašno smrt ali izgnanstvo. Tudi v tej povesti je naključno, ko se v Carigradu srečata Zalika in njen stric. Čas je natančno določen, junak pa je pripadnik kmečkega sloja, kar je v nasprotju z definicijo.

4.5 Fran Zbašnik: *Za srečo!: Povest (1901)*

Lah (1197: 173) povest uvrsti v razdelek z oznako »splošno pustolovsko pripovedništvo, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika«.

V povesti je predstavljena skupina miroljubnih slovenskih poljedelcev, ki v Braziliji doživljajo številne nezgode, vse po zaslugi izseljenca Komarja. V delu je veliko pustolovščin, sledijo si ena za drugo – »tako eksotično [se] obnaša samo zato, da bi bralec na koncu vzkliknil: Ljubo doma, kdor ga ima, ali skupaj z Alešovcem *Ne v Ameriko!* (naslov njegove povesti iz 1882). Slovence skuša odvrniti od morebitnih (pusto)lovskih, nagonskih ambicij (slo po pustolovščinah teši z literarno fikcijo), utrditi jih hoče kot kulturne ljudi (poljedelske kultivatorje), ki bodo svoje veselje znali najti tudi v odrekanju«. (Hladnik 1983b²¹) Torej podobno kot v knjigi Alešovca skuša avtor ljudi odvrniti od izseljevanja, iskanja sreče drugod. Že v prvem poglavju piše takole: »Ljudi se loti včasih menda taka bolezen, da jim ne da strpeti več doma in jih sili, da gredo za srečo po svetu. In ta bolezen je jako nalezljiva. Ljudi se polasti neko hrepenenje po neznanem in srce jim ne da več miru, dokler se ne vzdignejo na pot, o kateri mnogokrat niti ne vedo ne, kam jih dovede.« (Zbašnik 1901: 4) In res, vaščani si želijo v Brazilijo, ker jim je bilo rečeno, da tam lahko zlahka obogatijo, o Braziliji pa ne vedo ničesar, le da je daleč. Slepo zaupajo lažem Komarja in nemškega agenta,

---

²¹ Miran Hladnik: Tipi slovenske trivialne proze na začetku tega stoletja (1983). Dostopno na: http://lit.ijs.si/tipi_tl.html.

ki v resnici novači ljudi za posestnike, ki imajo v lasti velike plantaže kave, bombaža, ali za iskalce diamantov, tam zapeljane ljudi čaka garaško delo.

Tabela 8: *Za srečo!* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- okoli leta 1889
Prostor	- vas na Dolenjskem - tujina: Bremen, Brazilija, Augusta in New York
Oseba	- pripadniki kmečkega sloja, ki si želijo izboljšati svoj gmotni položaj - preproste želje, kot je dobiček ali poroka z dekletom - tujci označeni negativno: Manoel Damasio, lastnik plantaže: pohlepen, brezsrčen, krvoločan
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	- pustolovščine polne trpljenja in žalosti – odvrnitev od izseljevanja (mučno potovanje, nečloveško ravnanje tujcev: zapiranje v prostore brez zraka in vode, težaško delo; boji s plemeni, morski viharji, utopitev) - številčnost dogodkov: mučno potovanje z ladjo, suženjstvo na plantaži, neuspešen poskus pobega, uspešen pobeg za Blaža in Franceta, prisilna vojska, napad divjakov, morski

	<p>vihar, potop</p> <ul style="list-style-type: none"> - večinoma srečen konec: celo Komarju se uresniči želja – poroka z Lojziko – vendar kmalu po poroki umre banalne smrti, ko ga zdrobi kotaleče se deblo, Janez in Tončika se poročita, Jakob se utopi, Blaž in Luka ostaneta v Ameriki - osrednja ljubezenska zgodba se ne konča srečno; Lojzika je prisiljena v poroko s Komarjem - naključnost: snidenja ljudi, kljub temu da so razkropljeni po celi Severni Ameriki in Braziliji (Tončika in Komar se srečata na ulicah New Yorka, v Braziliji se srečata Luka in Tonček, France in Janez srečata Tončka in Lukata)
--	--

Glede na predhodne definicije delo lahko označim kot pustolovsko, saj se velika večina dogodkov odvija v tujih in junakom nepoznanih krajih. Za večino oseb se zgodba konča srečno. Čas dogajanja je podan, dogaja se okoli leta 1889. Značilnosti, ki se razlikujejo od predhodne definicije, so kmečki sloj junakov, negativni predznak pri opisu tujcev: nemški agent, lastniki plantaž in izkopenin. Značilna je precejšnja naključnost: pogosto se v tujih krajih srečujejo znanci, ki so se skozi zgodbo morali raziti. To je omenjeno tudi v kritiki dela, ki ga je napisal Janez Godec, izšla pa je v reviji *Dom in svet* leta 1901: »V življenju je slep slučaj izjema, ki le včasih nastopi. Prav tako naj se v povesti slučaj le malokdaj pojavi, kajti povest je slika življenja. Proti temu Malograjski precej greši. Njegovi junaki v širni Braziliji tako lahko najdejo drug drugega, da je kar čudno.« (Godec 1901: 697)

4.6 Miroslav Malovrh: *Strahovalci dveh kron: Zgodovinska povest (1907)*

Hladnik (2002²²) delo označi kot roman in napiše naslednje besede: »[K]ončni vtis tega obsežnega romana še zdaleč ni tak, kot da bi šlo za literarizirano zgodovino, ampak pustí občutek, kakršnega povzroči izrazito pustolovski, bolje rečeno ljubezensko-pustolovski roman. Petdeset poglavij romana predstavlja tri leta trajajoče pustolovščine, v katere je bila zgodovinska usoda potisnila glavni osebi, ločeni in iščoči se par, ki se na koncu srečno združi v ljubezni.«

Tabela 9: *Strahovalci dveh kron* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- 1569 in nekaj let kasneje
Prostor	- med Opatijo in Lovranom, Trst, Benetke, Ciper, otok Antikyrtira, otok Avgon, Korintski zaliv, Jadran, bližina Devina
Oseba	- obubožan plemič Andrej Križan: mlad, čvrst, zdrav, neustrašen, pameten - Asunta: višji sloj in »[...] krasno, komaj kakih osemnajst let staro dekle.« (Malovrh 1907)
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	- številčnost dogodkov: reševanje ljudi s potaplajoče ladje, potovanje v Benetke, rop, retrospektivno prikazani dogodki (spletke in zarote), ugrabitev Asunte, njena rešitev, boj med Turki in Benečani, ječa, boj med Turki in pirati,

²² Miran Hladnik: Dela vitezov junaška (2002). Dostopno na: <http://lit.ijs.si/vitezi.html>.

	<p>rešitev iz ječe, ponoven spopad Turkov in piratov, zmaga Benečanov nad Turki</p> <ul style="list-style-type: none"> - naključnost: snidenja znancev skozi celotno delo na različnih koncih sveta - srečen konec: glavne osebe srečno zaživijo, Ladislav omahne s strmine v dolino, kralja Gajčiča umorijo Turki - zgodovinskost: uskoška tematika - ljubezenska zgodba: Andrej in Asunta
--	---

Glede na sintezno definicijo pustolovskega žanra roman izpolnjuje bistvene značilnosti: daljnji kraji in številčnost dogodkov posebej izstopajo, kar je tudi mogoče povezati z daljšim dogajalnim časom. Pustolovski žanr se prepleta z zgodovinskim, kar se kaže v obsežnejših zgodovinskih pasajah, s čimer delo tudi poučuje. Primer: »Meja dežele Kranjske je svoje dni segala na dveh koncih do morja. Tedaj sta pripadala vojvodstvu Kranjskemu ves goriški Kras do Devina in ves severni del v Istri.« (Malovrh 1907) Glavni junak je tu moški dobrega srca, pripadnik plemiškega sloja. Čas je dosti natančno določen, kar za pustolovski žanr ni običajno.

4.7 Jakob Alešovec: *Ne v Ameriko!: Povest Slovincem v pouk* (1912)

Hladnik (1985: 3) jo označi kot popularno pustolovsko povest. Lah povest uvrsti v oddelek z oznako pustolovsko pripovedništvo (»divjezahodno, kavbojsko, indijancarice«).

Pravi, da je »povest mogoče označiti kot pustolovsko, saj se napeta dogajanja kar kopičijo; v njej bi našli celo elemente indijancarice, pač v odlomkih, ki opisujejo boje slovenskih priseljencev z indijanskimi domačini. Povest obsega 13 poglavij, s čimer je nesrečna usoda slovenskih izseljencev v Ameriki še dodatno najavljena. Ker so zapustili domovino, svet »Pod lipo« (1. Pogl), doživijo izseljenci hude nesreče in težave in končni rezultat so le »Ostanki naselbine« (13. pogl.)«. (Lah 1991: 45)

Tabela 10: *Ne v Ameriko!* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	<ul style="list-style-type: none"> - ni podan, najbrž v času množičnega izseljevanja Slovencev v Ameriko – začetek 20. st.
Prostor	<ul style="list-style-type: none"> - vas Sela - Amerika: New York, zahodna Amerika onkraj reke Mississippi, Anglija
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - osebe so pripadniki kmečkega sloja - Jerman je trdne in visoke postave, izobražen, premožen kmet - tujci so označeni negativno: nemško govoreči moški oropajo Janeza in ga prodajo v suženjstvo; Američan jim proda nerodovitno zemljo, nasilni Indijanci (nekristjani) - vernost junakov (Janez, Polonica, Kolar, Jerman, skratka vsi razen Arka)
Pripovedovalec	<ul style="list-style-type: none"> - tretjeosebni, vsevedni; mestoma prvoosebni
Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - veliko dogodkov: odhod v Ameriko, ločitev dveh skupin, morski vihar, suženjstvo na petrolejskih poljih, suženjstvo Janeza, njegov pobeg in boj z divjaki, boj s tigrom, napad volkov, napad Indijancev, vihar, povodenj - konec: tudi dobri ljudje končajo slabo, kar je v skladu z idejo povesti, ki

	<p>zavrača izseljevanje; Arko je obešen, Kolar umre zaradi starosti, Janez se utopi, Polonica zblazni, Logarju umre družina zaradi kužne bolezni, kmalu umre tudi sam, ostali se vrnejo v domovino</p> <ul style="list-style-type: none"> - številčnost naključij: povest je polna ločitev in snidenj; Janez se snide z Jermanom in ostalimi, Jerman in Logar, Jerman ter Janez s Polonico - ljubezenski trikotnik: Jerman, Polonica, Janez
--	---

Junaki izkusijo tujo deželo, ki je v tem primeru Amerika, dogodki so številni in pustolovske narave (plovbe po morju, morski viharji, ugrabitve, napad plemena, napad tigra, suženjstvo na petrolejskih izviri, krvoločni boji z Indijanci). Čas ni določen, vendar o njem lahko sklepamo. Osebe so pripadniki kmečkega sloja, izselijo se v Ameriko, kjer vsi po vrsti doživijo nesrečno usodo, kljub temu da gre za dobre kristjane. Avtor namreč želi ljudi odvrniti od zapuščanja domovine. Veliko je naključij, saj se osebe med seboj srečujejo, kljub temu da so razkropljene po celotni Ameriki. Tujci so označeni negativno.

4.8 Vladimir Levstik: *Za svobodo in ljubezen: Roman z Balkana* (1913)

Miran Hladnik roman opiše kot obsežen pustolovski in propagandni roman (2009: 196) in kot izviren pustolovski roman (1983: 83). Lah (1997: 173) roman uvrsti v razdelek z oznako »splošno pustolovsko pripovedništvo, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika«.

V zgodbi se Ivan in njegovi prijatelji odpravijo iskat Ivanovo sestro Jerico, ki jo je ugrabil Nemeč von Shratten. Pod pretvezo se je poročil z Jerico, v resnici pa je bil navaden zločinec, ki prekupčuje z mladimi dekletimi. Podli Nemeč je Jerico odpeljal v

Carigrad, kamor mu sledijo tudi Ivan in ostali. Preden Ivan prispe v Beograd takole beremo: »Kmalu potem, ko je sedel Ivan na zagrebškem kolodvoru v vlak, ki ga je imel popeljati za prijateljem in izgubljeno sestro, je izprevidel jasno, da se zdaj začenja zanj življenje prigrad in doživljajev.« (Levstik 1913) Na začetku dobimo namig, da bo delo polno pustolovščin, eden izmed angleških mornarjev pa ob srečanju z Ivanom in ostalimi izreče naslednje besede: »Stvar je ta,« je izpregovoril Estournelle, ko so sedeli pri kapitanovi mizi, »mi trije smo v Carigradu — kako bi rekel — na avanturi. In tudi vaša družba diši po avanturi — na sto korakov!« (Levstik 1913)

Tabela 11: *Za svobodo in ljubezen* kot pustolovski roman.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- konec 19. st.
Prostor	- slovenski prostor: Gorenjska - tujina: Dunaj, Carigrad, Solun, Albanija, Makedonija in Srbija
Oseba	- Javornik: »Visok mlad mož korenjaške rasti [...] Prisodil bi mu bil dvaindvajset, največ štiriindvajset let; njegove črte so bile prijetne in krepke, prepojene z izrazom prirodne moči in zdravih instinktov [...]« (Levstik 1913) - Javornik izhaja iz kmečkega sloja - tujci so pokvarjeni zločinci in hinavci (Nemec Von Schratten, strašna Albanca Isa in Ali Kemal, Halil bej), so jokavi in prestrašeni (Italijan Birbantini)
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni

Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - številčnost dogodkov; spopadi z razbojniškimi tolpami/roparji, beg pred turško policijo, zavezništvo z mornarji angleške ladje Victory, ki iščejo ugrabljeno mladostno prijateljico, ukana s preobleko, spopadi z ugrabitelji, plovba po morju, aretacija v Solunu, reševanje aretiranih iz najstrašnejše zgradbe v mestu s kopanjem rova, spopad - srečen konec: srečen konec za pustolovce (poroka Jerice in Dušana ter Ivana in Ljubice), negativni junaki doživijo žalostno usodo (Halil bej zaboden, Ivan ubije von Schrattena in Birbantinja, Ali Kemal je ubit v pretepu) - ljubezenska zgodba: Jerica in Dušan, Ivan in Ljubica
--------	---

Javornik se s prijatelji odpravi v svet po ugrabljeno sestro, kar povzroči množico sledečih si dogodkov in potovanje v daljne kraje, kar pomeni, da roman izpolnjuje glavne karakteristike pustolovskega romana. Napram sintezni definiciji so tu tujci predstavljeni negativno. Primeri: »nihče ni tako brž pripravljen storiti bližnjemu krivico kakor Švaba«, »Gruzinka je zrla žalostno v dekličino obličje, bila je omejene glave kakor navadno vse orientalk«, Jerica pa razmišlja: »Da, kriva sem — sama sem zaslužila svojo pogubo! Prav se mi godi! Prokleta sem, kakor je prokleta vsaka Slovenka, ki se obrne od sinov svojega rodnega ljudstva in postane izdajalka domovine — s tem, da stopi s tujcem pred oltar!« (Levstik 1913) Osebam se uspe srečati/najti na drugem koncu sveta (naključnost). Junaki pa so vnovič in za razliko od sintezne definicije pripadniki kmečkega sloja.

4.9 Peter Bohinjec: *Pod krivo jelko: Povest iz Meternikove dobe* (1922)

Miran Hladnik v digitalni zbirki slovenskega pustolovskega romana delo označi z oznakami roparska, rokovnjaška povest, Lah (1197: 173) ga uvrsti v razdelek »razbojniško, gusarsko« pripovedništvo.

Tabela 12: *Pod krivo jelko* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- 1835–1844
Prostor	- okolica Kranja - v naslovu prostor, kjer so se zbirali rokovnjači
Oseba	- trije junaki, vsak ima svok del povesti - rokovnjač Vranjek - kaplan Kajetan Huber - komisar Pajk - skozi vsa poglavja pa je osrednja oseba poglavar rokovnjačev Veliki Groga
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	- nepustolovski dogodki: trije spopadi med rokovnjači in kmeti, dva rokovnjača napadeta kaplana, rop cerkve - konec: Vranjek umre zaradi strela v enem izmed spopadov rokovnjačev in kmetov, kaplanu strežejo po življenju in

	<p>se preseli v drugo škofijo, Pajek ustavi rokovnjače</p> <ul style="list-style-type: none"> - pripoved temelji na zgodovinski osebi, rokovnjaču Veliki Grog, ki je v 30. Letih 19. Stoletja deloval v Udinborštu in na Brniku pri Kranju
--	---

Pri povesti je problematično to, da nima velikega števila dogodkov oz. dogodki niso pustolovske narave (kvečjemu spopadi med rokovnjači). Kraj dogajanja je vseskozi Gorenjska.

4.10 Josip Lavtižar: *V petih letih okrog sveta: 1914–1919* (1924)

Delo je Miran Hladnik (1983a: 83) označil kot potopis. Lah (1197: 173) ga je uvrstil v razdelek z oznako »splošno pustoovsko pripovedništvo, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika«.

Tabela 13: *V petih letih okrog sveta* kot pustolovska povest.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- 1914–1919
Prostor	- Sibirija, Kitajska, Japonska, Amerika
Oseba	<ul style="list-style-type: none"> - glavni junak je Francelj Sodar: »Postaven fant, vesel, pošten in čislán.« (Lavtižar 1924: 6) - je pripadnik kmečkega sloja
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	- malo dogodkov: poskus pobega, posmehovanje mongolski molitvi in obisk sodnika, pridružitvev kitajski karavani, kjer doživijo puščavski vihar,

	karavano napadejo razbojniki (prevladajo deskripcije krajev)
--	---

Tudi tu je opazno manjše število pustolovščin, ki so glavna značilnost žanra. Namesto tega izstopajo opisi obiskanih krajev, ljudi ter običajev (o molitvi, pogrebu ipd.). Ural je takole opisan: »Gorovje Ural se začinja ob Lednem morju in sega do Turkeстана v ogromni skupni daljavi 2560 km. Beseda Ural pomeni pas. Pasu enako se vije od severa proti jugu in dela naravno mejo med Evropo in Azijo. Delijo ga v severni, srednji in južni Ural. Njegova največja višina dosega pa samo 1700 m« (Lavtižar 1924: 25). Ob prihodu v mesto Urga opiše prebivalce: »Postave so srednje, glava jim je okrogla, barva kože rumenkasta kakor pšenica, lasje do dolgi, črni in štrleči, brke slabe, brada redko obrasla, nos širok, kosti obraza močno razvite, oči mižave in postrani ležeče.« (Lavtižar 1924: 52) Opazen je odklonilen odnos do druge kulture in vere.

4.11 Damir Feigel: *Pasja dlaka!: Roman (1926)*

Lah (1997:143) delo označi kot pustolovski in znanstvenofantastični roman, pripiše, da gre bolj za povest. Drago Bajt (v Jereb 2002: 251) Feigla imenuje »slovenski Jules Verne«. Robert Jereb pravi, da Verne sodi v čas znanstvene fantastike, ko ta kot žanr še ni bil razvit, Feigel to tradicijo nadaljuje in v njihovih delih se močno prekrivajo prvine drugih žanrov, predvsem pustolovskega. (prav tam: 252)

Tabela 14: *Pasja dlaka!* kot pustolovski roman.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- - ni naveden
Prostor	- začne se v sudanskem Kartumu - nekje v pragozdovih Afrike
Oseba	- Anglež James Freeman (=Svobodnjak), pol Slovenec, govori slovensko, star pet in trideset, srednje

	<p>krepke postave</p> <ul style="list-style-type: none"> - dopisnik londonskega Timesa (srednji sloj)
Pripovedovalec	<ul style="list-style-type: none"> - tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	<ul style="list-style-type: none"> - v središču ekspedicija Freemana in znanstvenika Roberta Lowella (raziskovanje neodkritega) - dogodki: strmoglavljenje letala, kopilot zboli za spalno boleznijo, Freeman postane neviden, srečanja z divjimi zvermi, srečanje s Slovencem, ubije zver, srečanje s Tarzanovim vnukom, raziskovanje pragozda, odkritje teleokiferja – brezžično pošilja tvarino, kot je vino - čudni dogodki (Freeman postane neviden, dogodek s fotoaparatom, odkritje teleokiferja), skladni z znanstvenofantastičnim žanrom

Dogodkov je v delu veliko, čeprav so mnogi nenavadni. Junak se odpravi v neznano, ko letalo strmoglavljavi, se znajde sredi kraja, ki ga ne pozna, zaradi odsotnosti kopilota ga mora sam raziskati, odkriti živež in poskusiti najti rešitev za vzlet letala. Glavna oseba je moški, raziskovalec in novinar, pripadnik srednjega sloja.

4.12 Vlado Firm: *Sužnja iz Kordove: Zgodovinski roman (1969)*

Miran Hladnik v digitalni zbirki slovenskega pustolovskega romana delo označi kot staroslovenski in pustolovski roman, Lah ga v svoji zbirki pustolovskega pripovedništva ne navaja.

Tabela 15: *Sužnja iz Kordove* kot pustolovski roman.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- okoli leta 900
Prostor	- Panonija, Ciper, Cordoba
Osebe	- Mojmir: moški, močan, spreten v vojskovanju, prijazen, dober - pripadnik srednjega sloja (sin župana)
Pripovedovalec	- tretjeosebni, vsevedni
Zgodba	- številni dogodki: boj v Panoniji, suženjstvo, pobeg iz suženjstva, ponovno ujetništvo, Mojmir in Januš na ladji, potovanje proti Cipru, mornarji ugrabijo ciperska dekleta, prihod v muslimansko Španijo, prodaja sužnjev na tržnici, urjenje vojščakov, Julčikina ugrabitev, priprava upornikov za boj proti emirju Abd ar-Rahmanu, priprava na boj in boj proti upornikom, združitev Mojmira in Julčike, poroka, življenje v Cordobi - srečen konec: Mojmir, Julčika in Januš ostanejo v Cordobi, poroči se tudi Januš - ljubezenska zgodba: Mojmir in Julčika

Roman *Sužnja iz Kordove* zaradi daljnih krajev (skoraj v celoti se odvija v tujini) in velikega števila dogodkov lahko označimo za pustolovski roman, ki pa se prepleta z zgodovinskim žanrom. V uvodu beremo: »Smatram za potrebno, da v uvodni besedi

na kratko spregovorim o določenem obdobju davne zgodovine, o dogajanjih, zgodovinskih osebah in navadah tedanjega časa, o vsem, kar mi je pri pisanju zgodovinskega romana služilo le okvirno. [...] Želel sem le v preprosti besedi, lahkotnem slogu in z dinamičnimi dogajaji za ljubitelje večerniške ali popularne proze neprisiljeno opisati eno stran davnine [...]» (Firm 1969: 5) Tu sta poudarka, da bo dogajanja veliko ter da bo delo zabavno. Mojmir je sin župana, torej pripadnik srednjega sloja, je močen, drzen, pogumen, spreten v vojskovanju, kar je izrazita tipizacija. V Cordobi se povzpne na visok položaj, živi srečno z ženo Julčiko in prijateljem Janušem na svojem posestvu.

4.13 Bogdan Novak: *Drugo življenje* (1987)

Lah (1197: 173) roman uvrsti v razdelek z oznako splošno pustolovsko pripovedništvo, robinzonstvo, tarzanstvo, eksotika.

Tabela 16: *Drugo življenje* kot pustolovski roman.

Narativne prvine	Iz dela
Čas	- ni podan
Prostor	- iz mesta v gozd v mejah Slovenije - gozd junaku ni tuj, dobro se spozna na rastline, lov, pripravo hrane
Oseba	- Ciril je pripadnik srednjega sloja: inženir računalništva - naveličan je sodobnega življenja, potrošništva, želi se vrniti nazaj k naravi
Pripovedovalec	- tretjeosebni, notranje fokalizirani
Zgodba	- veliko dogodkov, povezanih z življenjem v naravi: lov na kačo in zajca, opazovanje gozdnih živali, bližnje srečanje z medvedom in

	volkom, srečanja z lovцем, belogardistom, veterani, miličnikom
--	---

Zaradi tabelarično predstavljenih značilnosti dela ne bi uvrstila v pustolovski roman. Moški je pripadnika srednjega razreda, vendar ni bojevnik. Veliko izvemo o njegovem razmišljanju, čustvovanju.

5 Pustolovske prvine v obravnavanem gradivu

Pri slovenskih delih sta se kot pomembni značilnosti pustolovskega romana/povesti pokazali dve: dogajalni prostor – v vseh delih (izjema je *Pod krivo jelko*, *Drugo življenje*, ki pa ju ne uvrstim med pustolovska dela) so kraji oddaljeni, tuji, osebam nepoznani; dogodki so številni in pogosto naključni. Glavne osebe so praviloma tipizirane, kar velja za skoraj vsa obravnavana dela (izjemi sta *Pasja dlaka!* in *Drugo življenje*, ki pa ga sicer ne uvrstim med pustolovska dela). Junaki v slovenskih povestih so lepi, mili, verni, hkrati pa močni in pogumni, vsi jih spoštujejo. Gre večinoma za predstavnike moškega spola (v *Mlinarjevem Janezu* je junakinja tudi ženska), in sicer najpogosteje pripadnike kmečkega sloja, kar je prva razlika glede na sintezno definicijo. O njihovem razmišljanju in čustvovanju razen izjemoma ne izvemo skoraj nič, saj so pomembne pustolovščine. Če so kristjani, so pogumni in pošteni, tujci pa so večinoma prikazani negativno, npr. kot neverniki, izdajalci, lažnivci, kar je povezano z njihovim koncem. To je še ena izstopajoča značilnost obravnavanega gradiva. Srečen konec pa dočakajo dobre osebe. Pustolovski žanr se skoraj vedno prepleta z ljubezenskim (izjemi sta povesti *Žalost in veselje* ter *Križem sveta*), vendar pa se pogosto prepleta tudi z zgodovinskim romanom/povestjo. Pomembno je opozoriti, da je čas praviloma natančno določen.

6 Ponovni poskus definicije pustolovskega romana/povesti

(Končna) definicija slovenskega pustolovskega romana/povesti bi se lahko glasila:

Pustolovski roman/povest je delo, ki ga določata predvsem količina in narava fiktivnih dogodkov; teh je veliko, si hitro sledijo, pogosto so brez vzročno-posledične povezanosti. Dogajanje se (večinoma) odvija v oddaljenih in (glavnim) osebam nepoznanih krajih. Glavna oseba je moškega spola, ki je praviloma pripadnik nižjega, tj. kmečkega sloja, občasno srednjega ali višjega sloja. Je močan, pogumen in bojevit. Tujci so predstavljeni negativno. Dobre osebe doživijo srečen konec, moralno izprijene (tujce) čaka nesrečna usoda. Pripovedovalec v pustolovskih romanih/povestih je tretjeosebni, vsevedni. Dogajalni čas je v slovenskem pustolovskem romanu/povesti praviloma določen. Prepleta se z zgodovinsko in ljubezensko tematiko.

7 Priloga

7.1 Obnove

A) Ferdo Kočever: *Mlinarjev Janez slovenski junak ali vplemenitenje Teharčanov* (1859)

Na začetku povesti spoznamo zaljubljeni par: Marjetico in Janeza. Vsi se zberejo na večerji, kjer slavijo njuno ljubezen. Družbo obišče menih. Pengar, Marjetičin oče, mu ponudi prenočišče. Med večerjo Janez opazi, da menih za pasom skriva dva noža. Izkaže se, da je menihov gospodar celjski grof Urh in da so imeli namen ugrabiti Marjetko. Janez in ostali fantje ujamejo grofa Urha in pribočnike. Grof jim v zameno za prostost obljubi poplemenitenje, Teharjani bodo postali del plemstva v zameno za boj proti Turkom. Drugo poglavje se osredotoči na grofa. Ta se želi maščevati Teharčanom, namerava uganiti, kdo ga je ugrabil prejšnjo noč. Obišče ga papežev poslanec s sporočilom, da ga je papež zaradi hudobije izobčil iz katoliške cerkve. Papeževega poslanca Urh zapre v ječo. V tretjem poglavju se Janez pogovarja s prijateljem, zaupa mu, da ne verjame grofu ter da se nesebično boji za Marjetico in prijatelje. Na poti proti Teharjem, kjer bodo razglasili novega načelnika, Janez in Marjetica srečata berača. Janez takoj posumi, da bi to lahko bil menih oz. ogleduh. Ko se prepriča, da gre res za ogleduha pod krinko berača, ga zapre v svinjak. Na volitvah je za načelnika izvoljen Janez. Grof Urh, ki še ne ve, da ga je tisto noč ugrabil prav Janez, Janeza imenuje za viteza in načelnika. Novi načelnik zbrane mlade fante nagovori, naj bodo pripravljene, ko jih bo potreboval grof Urh v borbi za domovino, vero in domače ognjišče. Nato grof Urh izpolni dano obljubo, Teharčane poplemeniti. Po končanem slavlju se ogleduh reši iz svinjaka in grofu izda Janeza, grof Janezu ukaže, naj prevzame stražo v Bežigradu. V Bežigradu se Janez pogovarja z jetniki, po spletu naključij se srečata dva zapornika (eden je papežev poslanec), za katera se izkaže, da sta oče in sin, prepoznata se po sveti podobi. Papežev poslanec Janezu in ostalim pove, da zaradi grofove izobčitve iz katoliške cerkve njegovi podaniki ne rabijo izpolnjevati njegovih ukazov. Vname se boj med Janezom in prijatelji ter grofom in njegovimi birači. Janez si grofa podredi, ta se navidezno pokesa. V izogib grofu se Janez in družba odpravijo v Beograd borit proti Turkom. Slovenci se pogumno borijo, Janez nenadoma pade v boju, reši ga Miha. Janezu se blede in v Mihi vidi Marjetico. Ko se zbudi, se mu dozdeva, da je bila to

resnica, tudi povezan je z Marjetičino srajco. Izve, da je bil Miha odpeljan v Alžir, sam pa je trenutno v Carigradu. Ko pripotuje v Alžir, ga kupi Turek. Janez se razžalosti, saj to pomeni, da bo daleč od Marjetice, potem pa se na ladji snideta z Marjetico. Razkrije se, da je Turek v resnici papežev odposlanec, ki na željo papeža odkupuje kristjane. Srečno živita do konca dni.

B) Josip Podmilšak: *Žalost in veselje: Povest za prosto ljudstvo* (1870)

Pripovedovalec nam predstavi Petra, skromnega gospodarja majhne kočice na samoti. Nekega dne se odpravi v gozd sekati drva, kjer naleti na zapuščenega dojenčka, to je Aleš. Leta 1848 je Aleš vpoklican v vojsko. Pred odhodom mu Peter zaupa, da ni njegov pravi oče. Aleša v vojski zajamejo Lahijci, a jim skupaj s tovarišem pobegne. Na poti v njun tabor srečata meniha Alfonza, s katerim se odpravijo proti Rimu. Ob prihodu na morje Aleša ugrabijo morski roparji. Poglavar želi, da se nauči arabščine, da ga bo lahko dražje prodal moroškemu poglavarju. Arabščine ga uči Rašet/Lavrencij. Kmalu se spoprijateljita in v strašni nevihti skupaj pobegneta morskim roparjem. Z majhnim čolnom priplujeta do afriške obale. Ob jutru se odpravita iskati ljudi, naletita na razbojnika, ki proda Lavrencija, njuni poti se ločita. Aleš je pri novem gospodarju zvesto opravljal delo. Nekega dne ga v ječi obišče drug suženj, Slovenec, in Alešu pomaga pobegniti do angleške ladje. Na ladji se uspeta pogovoriti, novi prijatelj je Tomaž Senčar, ko ta okoli Aleševega vratu vidi verižico s sveto podobo, ga prepozna kot svojega sina. Začne pripovedovati svojo zgodbo, bil je posestnik blizu Krškega, njegov stric ga je želel opehariti za dediščino, v ta namen ugrabi sina Aleša, pobegne v Ameriko. Tomaž in žena Marjeta hitita v Ameriko za njim, ostaneta v Ameriki, kjer se jima rodi drugi sin Ferdinand. Tomaž se odpravi iskati strica in Aleša. S špansko ladjo se odpravi nazaj v Evropo, ladjo ujame nevihta. Reši jih francoska ladja, to ladjo pa kmalu napadejo morski razbojniki, Tomaž je bil prodan afriškemu beju, kjer je bil 19 let suženj. To je bila Tomaževa zgodba. Angleška ladja pluje proti Kalkuti, ladjo zajame vihar, traja 3 dni, v vodo padeta kapitan in Tomaž. Pripovedovalec bralca tako preusmeri k njuni zgodbi. Pristaneta na sundiških otokih. Kmalu naplavi na otok tudi tujca, v katerem Tomaž prepozna stričevega slugo – Jurija. To noč ga reši pred tigrom. Kapitana in Tomaža ujamejo Malavijci – pleme z otoka, zaprejo ju in se odpravijo v boj. Uspe jima pobegniti. Prispeta na otok Javo, v Batavijo. Od tam naprej gresta v Kalkuto, kjer naj bi bila kapitanova ladja in Aleš, izvesta, da je ladja že odplula, ugibata da najbrž proti

Ameriki, kamor se odpravita tudi sama. Na poti srečata zapuščeno ladjo, na kateri so obešena trupla, eno izmed trupel je Jurij. Prispeta v Ameriko. Na lovu v gozdu naletita na strašen prizor – Indijanci mučijo dva ujetnika. Rešita ujetnika. Želijo prespati na toplem, potrkaajo na vrata majhne kočice, kjer jih sprejme ženska. Tomaž na steni zagleda podobo Marije in prepozna svojo ženo Marjeto.

Na Kalkuti k Alešu in Jaku pristopi tujec, kapitan ladje, ki zbira moške, da se odpravijo v boj z namenom rešiti njegovega mornarja, to je Alešev brat Ferdinand. Odpravijo se na Filipinske otoke, da rešijo Ferdinanda pred divjaki. Nazaj so se odpravili z dvema ladjama; kapitan Robert in Ferdinand s svojo in Aleš in Jaka z Lastavico. Obe ladji zajame vihar na morju, ločita se. Aleševa ladja se ustavi na Kitajskem – Kantonu. Napadejo jih kitajski morski roparji, pod Jakovim vodstvom se jim uspe rešiti. Aleš se odpravi na kopno in tako ponovno pade v roke kitajskemu roparju, ki mu pobegne, le zato da pade v ujetništvo drugega Kitajca. Dobi rešitelja, rešita se na angleško ladjo, izkaže se, da je to Lavrenicij, učitelj arabščine. Z mornarji Lastave se najdejo v Kantonu, odpravijo se v Kalkuto, kjer je Ferdinandova ladja. V Kalkuti se odpravijo na lov in Aleša zopet ujamejo tamkajšnji razbojniki, iz ječe ga reši Polde, vojni tovariš z začetka knjige.

Odpravijo se v Ameriko, kjer se vse omenjene osebe srečajo, tudi Tomaž in njegov stric, ki se pred smrtjo pokesa za svojo zlobo in umre. Večina se jih odpravi nazaj v Slovenijo, kjer se Aleš ponovno sreča s Petrom. Vsi živijo srečno naprej.

C) Franc Valentin Slemenik: *Križem sveta: Zgodovinska povest* (1877)

Job pazi na otroka Bogdana in Jelico. Nekdo preži na otroke, Job jih za las reši pred smrtjo. V gradiču ob jezeru prebiva Matej Pečarski, oče otrok. Nad vrati stoji napis: »Vse za vero in dom«. Ko se sprehajalci vrnejo na grad, se vsi veselijo, da so otroci ubežali smrti, babica pa v svoji sobi najde pismo – grozilno, ki napoveduje maščevanje Pečarskemu rodu. Prvi žrtvi sta bili babičin mož in sin Benjamin pred desetimi leti. Kako? Stari Pečar je bil ubit v boju s Turki, ki so oblegali grad, med svojimi možmi je imel izdajalca Jona, ta je Turkom pokazal pot v grad, stari Pečar je bil ubit, Benjamin pa ugrabljen. Krištof, brat Pečarjeve žene, pride na obisk s svojim sinom Lenartom, pove, da bodo koroško deželo kmalu obiskali Turki. Krištof prepričuje Mateja, naj nagovori ljudi, da bi se kupaj borili proti Turkom. Zgodba se preusmeri na brata Jošta in Mihajla. Imata še enega brata, izdajalca Jona. Jošt išče

zaposlitev, brat mu predlaga, naj si najde zaposlitev pri Pečarju, ki išče pogumne može za boj proti Turkom. Spopad s Turki, ki napadejo Celovec, vse jih pokončajo. Matej je v Joštu videl neustrašnega bojevnika, zato ga obdrži v službi. Jošt nato obišče skriti turški tabor, Jošt in Mihajl sta namreč turška zaveznika. Jošt izve, da njun brat Jon živi v Carigradu. Naslednji dan gredo otroci in Job na sprehod, prosijo Jošta za spremljavo. Turki ugrabijo Bogdana in Lenarta. Starejši Turek pristopi do Jošta in ga zabode. Tudi babica umre. Mine nekaj let, zopet se združujejo proti Turkom. Matej želi združiti vse Slovence v boju proti Turkom, s seboj vzame tudi Joba. Zopet kmalu pridejo Turki, požigajo vasi, grabijo ljudstvo. Vračajoče Turke, ki so se borili na Koroškem, dočaka slovenska vojska, vname se hud boj, Turki izgubijo (zmaga pri Terbiču 1484). Job odide od družine, saj misli, da ga Pečar obtožuje ugrabitve otrok, izdal naj bi jih Turkom. Pečar to zanika, pravi, da mu bodo vedno odprta vrata. Retrospektiva o Urhu, očetu treh bratov: bil je vodja razbojnikov, stari Pečar jih je ujel in so bili obsojeni na vislice. Pred smrtjo ga obiščejo sinovi, prosi jih za maščevanje. Zgodba se preseli v Carigrad. Jon se je pred časom podal med Turke in postal neustrašni bojevnik po imenu Ali. Zanima se za t. i. Fatimin dvor. Tam živi Fatima in Ahmet, ta se ni rodil v teh krajih, njegovo mesto je Levov grad, pri kristjanih mu je bilo ime Benjamin. Tu so ga učili muslimanske vere, Benjamin se je prilagodil. Njegov skrbnik mu je zapustil veliko bogastvo, od takrat rešuje sužnje, med njimi sta tudi Hasan in Ibrahim. Ali z vojsko poskuša zavzeti dvor in ugrabiti Fatimo. Namesto nje ugrabijo Ibrahima – Lenarta. Ali izve, da govori z Lenartom, Lenarta zaprejo v votlino in zazidajo vhod. Ahmet reši Ibrahima pred smrtjo. Bogdan se bori na strani Turkov v Sloveniji, Slovenci jih premagajo, poveljnik vzame Bogdana na svoj dom. Ko sultan sliši, da so Turki izgubili boj, naroči Aliju naj zbere vojsko in naj iztrebi nevernike. Ali kasneje umre pod Lenartovim mečem. Ostali pa se združijo: Benjamin, Matej in Bogdan ter Lenart in Krištof.

D) Jakob Sket: *Miklova Zala: Povest iz turških časov* (1884)

Miklova Zala odrašča brez očeta, ki je padel v bojih s Turki. Njej in materi pri kmetovanju finančno in z nasveti pomaga ugledni sosed Serajnik. Pred mnogimi leti je namreč Zalinemu očetu na smrtni postelji obljubil, da bo svojega sina poročil z Zalo. Serajnik mu je izročil svetinjico Matere Božje, ki naj bo Zali v pomoč v hudih časih. Zali so bile zaradi lepote nevoščljiva mnoga dekleta. Marsikateri fant bi jo rad dobil, pa so se zadržali iz strahu ali spoštovanja do njenega bodočega ženina Mirka

Serajnika. Posebno nevoščljiva je bila Zali Mirkova soseda Almira, hči židovskega laškega trgovca in vaškega oderuha, ki se je hotela poročiti z Mirkom in je bila zato pripravljena znebiti se Zale. Svojega očeta je pregovorila, naj v vas pripelje Turke. Ta je za obljubljeni dobro plačilo to storil in na predvečer Zaline poroke z Mirkom so ljudje zbežali v pripravljena skrivališča, da si rešijo življenja, Mirko pa je bil določen za obrambo tabora. Vse je že kazalo, da se bodo ubranili, ko je Almirin oče Tresoglav Turkom izdal skriven vhod do tabora. Ujeto Zalo je turški sultan zahteval zase, saj je slovela kot najlepše dekle daleč naokoli. Tresoglav pa je izprosil, da Mirka pustijo pri življenju, da se bo lahko poročil z Almiro. Zala se je vdala sužnosti, ker so ji rekli, da samo tako lahko ohrani Mirka pri življenju. Na poti jo je neuspešno skušal rešiti janičar Davorin. Zala je sedem let preživela v Carigradu kot sužnja. Sultan jo je imel zaprto v najlepši sobi. Obdaril jo je z nakitom in odel v najlepše obleke, pa je vendar ni mogel razveseliti. Od same nesreče je vidno hirala. Sultan jo je silil k spreobrnitvi v islamsko vero. V stiski je goreče molila. Na sultanovem dvoru je srečala svojega strica, ki se je pripravljal pobegniti. Domenila sta se, da pobegneta skupaj. Malo je manjkalo, da ju na begu ne bi ujeli krvoločni Turki. Stric je na poti utonil v reki, Zala pa se je vrnila v rodno vas ravno na dan Almirine in Mirkove poroke. Svatom je razkrila Almirino izdajstvo in preprečila poroko. Namesto poroke so praznovali njeno vrnitev.

E) Fran Zbašnik: *Za srečo! Povest* (1901)

Nemec Majsler in Komar spodbujata ljudi, naj odpotujejo v Brazilijo, kjer se da obogateti. Veliko ljudi se odloči odpotovati v Brazilijo za boljšim življenjem. Na poti v Ljubljano jih Komar prepriča, naj mu zaupajo svoj denar, da ga bo varoval pred tatovi. V Bremnu pred vkrcanjem na ladjo Komar z denarjem izgine. Na ladji jih nato zaprejo v podpalubje, tam brez zraka omedlevajo, dva umreta. Dva izmed potnikov, Blaž in France, se ločita, saj želita po drugi poti, iskati gresta diamante. Ostali plujejo naprej proti Rio de Janeirju. Nemec zbira ljudi, da bi jih pripeljal posestnikom, kjer bi delali na plantaži. Tudi Komar gre s tujim denarjem poskusit srečo v Severno Ameriko. Komar v Avgustu vpraša sprevodnika, kje je rodovitna zemlja, ki so jo obljubljali. Plača zemljo, na kateri je gozd, potrebno je posekati drevesa. Ostali v Riu čakajo na parnik, ki jih bo pripeljal na nek otok. Prekupčevalci so jih peljali s parnikom postopoma, da bi več iztržili, zapirali so jih v skladišča brez oken in pitne vode. Bili so zanemarjeni, umazani. Veliko jih je umrlo ali zbolelo. V takih razmerah so preživeli 14

dni. Odpeljali so jih v Sao Paolo. Tam jih je prevzel posestnik Manuelo. Ugotovijo, da so bili prevarani in prodani. Ko so stopili v pusto zgradbo, so se spomnili prijetnih domačih hišic, ki so jih lahkomišno zapustili. Tončika ne dela na kavnem polju, ampak v gospodarjevi hiši. Na plantaži kave je delo težko, delavec mora trpeti neznosno podnebje in mrčes, ne sme delati počasi, saj ga prebičajo. Blaž in France iščeta diamante v strugi reke Jequitinhonha; vročina, naporno delo, slaba hrana. Za kazen so tudi tepeni z bičem. Tončika pa si kot gospodinja prisluži dovolj, da odide v New York, kjer upa na boljše življenje. Med pohajkovanjem se zaleti v Komarja. Pove mu, da bo moral vrniti ukraden denar, ta se ji zlaže, da so njega okradli. Jakob, Janez, Mica, Metka pobegnejo s kavne plantaže, vendar jim poskus ne uspe. Za kazen so jih vse pretepli. Pobegneta pa France in Blaž. Na poti opazujeta stvari, ki jih še nikoli nista videla: opico, živobarvne ptiče, palme, strah pa ju je divjih zveri in kač. Deset dni hodita, že obupujeta, saj sta lačna, utrujena, zajamejo ju neznani ljudje – vojaki. Blaž je nato v vojski upornika Antonija, France pa v vojski brazilske zvezne vlade. Komar se vrne v Slovenijo, kjer vsem laže, da je v Braziliji polno diamantov, da je sam obogatel, ostali pa so utonili. S pijačo podkupi Lojzikinega očeta, pijanca, da mu dovoli vzeti Lojziko za ženo. Tončku je uspelo pobegniti, denar si služi z igranjem na harmoniko. V neki ruski hiši sreča rojaka Lukata, napadejo jih divjaki s puščicami. Divjaki imajo prebodena usta in ušesa, les v luknjah, jedo marsikaj, delajo koče iz palmovih listov. Skupaj nadaljujeta pot. Ko Luka izve, da je tu njegova družina in živi v groznih razmerah, jih želi rešiti. Prikrade se do njihove koče in jim obljubi rešitev. Blaž in France ubežita vojski, saj ne vesta niti, za kaj se borita, boj je nesmiseln. Uspe jima ponovno snidenje. Odpravita se na avstrijski konzul, tam srečata Luko in Tončka, skupaj grejo prosit konzula za pomoč zoper trdosrčnega Manuela Damasija. Konzul uvede preiskavo, Manuelu je ukazano, da pravično izplača svoje delavce. Slovenci kljub temu nimajo dovolj za pot domov, zato se odpravijo za Tončiko. Poroka Janeza in Tončike. Domov se odpravijo France, Jakob, Tonček. Med plovbo jih zajame nevihta in vihar. Ko se vihar pomiri, jih doleti druga nesreča, vanje se zaleti ladja, v ladjo začne prodirati voda, ladja se potopi. Tisti, ki niso utonili takoj, počasi omagajo. Vedno več trupel je nosila voda sem ter tja. Tudi Jakob utoni. Lojzika je prisiljena v poroko s Komarjem. Komar doživi nesrečo, leži na smrtni postelji, kesa se za svoje zločine. France pa se poroči z drugim dekletom, Lojzika ostane samska, ostali pa živijo v Ameriki.

F) Miroslav Malovrh: *Strahovalci dveh kron: Zgodovinska povest* (1907)

Plemič Andrej in njegov sluga Tomo ter skrivnostni prekupčevalec s konji se v viharne noči odpravijo reševati potapljačo ladjo. Rešijo mladenko Asunto in njenega premožnega očeta, vojvodo Dall Ferro, zatečejo se v samostan. Kržan se odloči odpraviti po svetu, ga raziskati in si pridobiti bogastvo, z Asunto se ločita kljub ljubezni. Andrej in Tomo se ustavita v Trstu, kjer se Andrej na kratko sreča s prekupčevalcem konjev in dobi pismo od Asunte, ki mu naroči, naj nemudoma pride za njo v Benetke. Prispeta v Benetke, kjer se potrdijo njuni sumi, v resnici je prekupčevalec general beneške konjenice na otoku Cipru, Fran della Croce. Andrej želi stopiti v vojsko, da bi zaslužil denar. Izvemo, da je vojvoda Dall Ferro izsiljevan s strani kralja piratov, ta želi, da Dall Ferro doseže, da ga beneška republika imenuje za vojvodo, šele takrat mu bo vrnil sinova, ki ju je ugrabil, in pustil Asunto pri miru. A beneška republika se ne bo zoperstavila piratom. Izvemo še, da se želi general Della Croce maščevati vojvodji, ker mu je umoril brata in da je bil umorjenčev sin v resnici Andrej Kržan. General je prišel, da vojvodo izroči beneškim oblastem, namreč okrivili so ga za močno eksplozijo, ki se je zgodila v Benetkah. Kralj piratov ugrabi Asunto, njegovo ladjo zasleduje ladja kapetana Desantiča, Desantič reši Asunto. Na Cipru se začne vojni spopad med beneško republiko in Turčijo. Kržan, ki je zdaj vojak beneške republike, dobi nalogo poiskati kralja piratov Gajčiča, da bi Benečanom pomagal se spopasti s Turki. Po večemesečnem obleganju zmagajo Turki (zgodovinski napad piratov na turško brodovje v pristanu porušene Nikozije). Napad je prinesel piratom dobiček, a jim tudi nakopal sovraštvo beneške republike – Turke so napadli zaradi plena. Kržan reši Asunto, ki se je po begu ravno tako znašla na Cipru. Štiri dolga leta je moral Kržan ostati v vojski, zato se z Asunto začasno ločita, ona ostaja na gradu na Cipru. Ječa za Toma in Andreja, Tomo naroči Mari, naj gre do Asunte po pomoč. Tedaj pa se je vojvodinja Asunta odločila, da zapusti gradič Nikolaja Mirabella in da gre poizvedet, kaj je s Kržanom in z njegovim Tomom. Kržan ji je bil pri svojih obiskih večkrat pripovedoval o podzemski jami, v kateri se je bil nastanil s svojim oddelkom vojaštva in od koder je Famagusto preskrboval z živili. Pripovedoval ji je še o rovu, ki vodi iz vodnjaka v mesto. Izvedela je, da so pirati sklenili novo zvezo z Benečani ter da se pripravljajo naskočiti Turke na morju in na kopnem. Odkrito je Asunta priznala turškemu admiralu svojo ljubezen do Kržana in mu razložila, da se je preoblekla v ciganko prav zato, da bi rešila Kržana. Slutnja

vojvodinje Asunte je bila utemeljena. Res je bila Mara, ki je pokazala Turkom pot v mesto Famagusto. Turki so pobili in poklali vse, kar jim ni uteklo in razgnali pirate na vse strani. Mara ni vedela, kako rešiti Toma, zato je šla v turški tabor in Mustafi-paši razodela skrivnost o rovu s pogojem, da reši Toma izpod rok beneške oblasti. V mestu je vladala panika, ljudje niso imeli hrane, napadali so jih Turki, tudi vojaki niso bili več disciplinirani, preklinjali so beneško republiko, ki jim ni pomagala, in pirate, ki jim niso podali obljubljenе pomoči. V tej anarhiji odprejo ječe, Andrej in Tomo sta tako svobodna. Kržan in Tomo kar verjeti nista mogla, da sta svobodna in da lahko gresta, kamor hočeta. Ničesar nista vedela o dogodkih zadnjih dni, najmanj o sklenjeni kapitulaciji. Kralj Gajčič se je odločil napasti turške ladje. Ni šlo dobro, Turki so se branili, le nekaj piratskih ladjam je uspelo pobegniti. Besni turški vojaki so vse poklali in pomorili, kar jim je prišlo pod meč. Kralj Gajčič se je z majhnim številom svojih ljudi rešil na kopno, vendar so tudi Turki prišli na kopno, kjer se vname spopad, v katerem kralj piratov umre, z mnogimi žrtvami je bilo tako konec piratske armade. Strahovalcev turške krone ni bilo več. Dan po uničenju piratskega brodovja se je pojavila v grških vodah beneška mornarica z ladjami svojih zaveznikov. To je bilo na dan sv. Justine, 7. oktobra 1571. To se je zgodilo tako nenadoma, da se Turki niso uspeli pripraviti, Benečani so zmagali. Vsi se snidejo, vsi srečni, Asunta in Kržan se poročita. Ladislav menih, osivel in slep umre nesrečne smrti, omahne v globino.

Pirati pa so bili razgnani na vse strani; Dalmacija, Albanija, Neapelj, druge je cesarski pooblaščenec pod prisilo naselil na Hrvaškem okrog Otočca, v Žumberku in na Gorjancih na Dolenjskem ter okrog Vinice. Tako je bilo konec mogočnih strahovalcev dveh kron.

G) Jakob Alešovec: *Ne v Ameriko!: Povest Slovincem v pouk* (1912)

Skupina ljudi se odloči, da se bo izselila v Ameriko, skupaj se odpravijo na pot, voditelj je Jerman, ki je učen in iznajdljiv. Ker jih je bilo toliko, so se morali ločiti v dve skupini. Eni so se peljali z ladjo, ki je zaradi nevihte zašla in je priplula na mehiško obalo namesto v New York. Veliko ljudi umre še preden ladjo popravijo, nato se zopet odpravijo v Ameriko, kamor na koncu srečno prispejo. Tu bi se morali najti s prvo skupino, s katero je odplul tudi Jerman. Prva skupina je v Ameriki kupila zemljo, odpravijo se na pot, kmalu ugotovijo, da so ameriški ljudje neprijazni, neustrežljivi, da je zemlja v samoti, neobdelana, brez hiš, da bo potrebno veliko dela, počutijo se

prevarane. Drugo skupino okrade nepridiprav Arko, pošlje jih z vlakom na neko samotno postajo, kjer jih prestreže gospod, ki se vsem zdi zelo prijazen, popelje jih na svoje posestvo, kjer izvira petrolej. Tam pokaže svoj pravi obraz, on potrebuje ljudi za težko in zdravju škodljivo delo. Izgubljenec Logar pride na Angleško, od koder bi moral odpluti v Ameriko, tako so mu vsaj obljubili ljudje, tava po Angliji, z nikomer se ne razume, ima malo denarja, želi si nazaj domov. Oropajo ga tolovaji, prijazna gospa, ki je priča dogodku, ga odpelje na svoj dom, kjer Logar počasi okreva. Logarju je pri gospe in njeni lepi hčeri zelo všeč, tam hčer poučuje nemški jezik, ona njega angleškega. Gospa je na skrivaj želela spreobrniti Logarja v anglikanca, temu se upre tako Logar kot njena nečakinja, ki pobegneta. Janez v času služenja vojski zadane na lotu, pobegne iz vojske v Ameriko, želi si videti Polonico. Tam ga prodajo nekemu mornarju, ki išče poceni delovno silo. Janez ostane na tej ladji. Prva skupina je tri leta pridno obdelovala zemljo, imeli pa so težave z domorodci, Indijanci. Neko noč jih le-ti napadejo, Jerman in njegovi ljudje se uspešno ubranijo. Sprašujejo se, kje sta Janez in Logar, da še nista prišla k njim. Kolar želi, da se Polonica poroči z Jermanom. Vname se še en hud boj med Seljani in Indijanci, veliko jih umre, precej jih je ranjenih, med bojem se pojavi Janez. Janez pripoveduje svojo zgodbo, o tem, kako je bil ugrabljen, kako nečloveško so z njim ravnali, pluli so vse do Brazilije, kjer so odložili tovor, spotoma si je kapitan pridobil še več sužnjev. Doživeli so tudi vihar na morju. Da ladja ne bi bila pretežka, je kapitan v vodo pometel bolne in nekoristne ljudi. V času drugega viharja so se sužnji uprli, prevzeli so ladjo in Janeza določili za kapitana. V naslednjih dneh pridejo do kopna, z majhno ladjo se odpravi Janez in nekaj njegovih ljudi do obale, kjer jih napadejo rjavkasti ljudje in jim vzamejo čoln, pri tem pa ubijejo dva tovariša. Napade jih drhal nagih ali s cunjicami oblečenih ljudi. Ti jim do noči nič ne storijo, ponoči pa sovražnike napade tiger, Janez ga zjutraj ubije, kljub temu da jim je rešil življenje. Vsake toliko so se še borili z domačini ali z divjimi zvermi. Našli so trgovsko skladišče, kjer so bile obleke, živež in ladja, s katero odplujejo. Ko se Janez zbudi, pred seboj zagleda divjake, bili so morski tolovaji. Janez se jim lažno zahvaljuje, češ da so jih prišli rešit, ker je ostale tovariše pobrala mrzlica, tolovaji se prestrašijo, pustijo jih na ladji, vendar jih prej oropajo. Sedem dni so stradali, dva sta napadla tretjega tovariša, zato ju je Janez pahnil čez rob ladje in tako ostal sam. Janeza reši Slovenec. Pove mu svojo zgodbo ter mu zaupa, da je krščansko vero zamenjal za protestantsko in postal pridigar. Janezu se zaradi tega dejstva ohladi srce. Ta rojak je bil Logar. Janez se po

okrevanju odpravi iskat Jermanovo naselbino. Po incidentu z neko Lahinjo je zopet na begu, napadejo ga volkovi. Volkove preženejo Indijanci, ki si naredijo ogenj blizu Janezovega skrivališča. En Indijanec Janeza napade, ta ga pokonča, še enkrat mu grozi smrt na poti, vendar ji tudi uide, nato prispe do Jermanove naselbine ravno v pravem trenutku, ko Jermana in ostale napadejo Indijanci.

Druga skupina je več kot leto dni delala v petrolejskih jamah in studencih. Nekega dne se dogovorijo, da bodo pobegnili gospodarju. Na poti srečajo Indijance, ki jih ne napadejo, ampak se do njih vedejo prijateljsko, skupaj prespijo noč. Naslednji dan skupino dohiti nadzornik in skupina moških, skupino pred njimi rešijo Indijanci. Potujejo peš naprej, kjer doživijo močno neurje, dež, omagani so, zaspani in lačni, pri ljudeh iščejo pomoč, vendar jih ti oropajo, pol jih umre zaradi mrzlice. Zopet jih rešijo Indijanci, ki jih odnesejo v svoj tabor in jim nudijo pomoč. Ti Indijanci so bili kristjani. Ko Tone ozdravi, se odpravi iskat Jermana in ostale. Njegova prva postaja je krčma, kjer po dolgem času zagleda Arka, tistega, ki jih je prodal. Po spletu okoliščin izgubi sled za Arkom, vendar na poti sreča misijonarja slovenskega rodu. S še nekaj možmi gredo nazaj v indijansko vas, kjer trenutno bivajo ostali. Ti povejo, da so se odločili ostati pri svojih prijateljih Indijancih, Tone pa odide z misijonarjem. Zgodba sledi dogodivščinam Arka, ta rad igra karte, najbrž tudi goljufa, tako se s tem namenom ustavi v neki gostilni. Tam izgubi ves denar in revolver, spodijo ga iz krčme. Po nekaj dogodkih se vrne tja, kjer ga nihče ne prepozna. Spozna družbo Čehov in Nemca, s katerim se dogovori, da bosta oropala Čehe, pri tem jih tudi ubijeta. Ljudje in Indijanci so jima na sledi, doživita žalosten konec.

Jerman in skupina z Janezom in Irci se odpravijo iskati srečo na jug. Na poti se srečajo z Gričarjem, ki pove, da bo njegova skupina ostala pri Indijancih, Jermanova skupina in Irci se odločijo, da bodo šli naprej. Jerman sredi noči izgine, ker ne more prenesti misli, da Polonica ne bo njegova. Ostali odidejo in najdejo bivališče, kjer si začnejo ustvarjati dom. Janez in Polonica se poročita. Prejmejo Jermanovo pismo, v katerem poroča, da je v Kaliforniji z Logarjem in se mu dobro godi. Doživijo strašen vihar, tornado in naliv. Naselbina je bil uničena, ljudje mrtvi ali poškodovani. Celo zemljo poplavi, na splav se rešijo Kolar, Polonica in Janez. Kolar umre, Janez utone, Polonico pa reši Jerman. Ko se zave, obtoži Jermana, da je ubil Janeza, omrači se ji um, Jerman jo odpelje k Gričarju, kjer čez nekaj let umre. Jerman in Tone preživita, Logar skesan umre.

H) *Vladimir Levstik: Za svobodo in ljubezen: Roman z Balkana (1913)*

Zgodba se začne na železniški postaji na Dunaju. Ivan Javornik čaka svojo sestro Jerico in njenega nemškega moža von Schrattna, Ivanu ni všeč Jeričina ljubezenska izbira. Sreča svojega prijatelja Dušana, ta mu pove novico – v Zemunu je srečal Jerico, nista uspela govoriti, dobil je le zvitek papirja, v katerem je bila Ivanova slika in njena prošnja za pomoč. Bila je namreč ugrabljena, njen mož ni to, za kogar se je predstavljal. Dušan se odloči, da bo Ivanu pomagal najti Jerico, saj je vanjo zaljubljen. V Beogradu pri Dušanu doma se zberejo prijatelji, ki odhajajo na misijo – rešiti Jerico. Ivan se zaljubi v Dušanovo sestro Ljubico. Dušan je že na sledi Jerici – v Carigradu morajo poiskati Birabantija, ta jim bo pokazal pot naprej. Jerica je ta čas že v Turčiji, zaprta v sobi. Tudi moški junaki prispejo v Carigrad. Nastanijo se v hotelu, zvodnik Pyguris jih pelje k Italijanki Olimpiji Montebello, fantje jo celo najprej rešijo iz zagate, saj jo poskušajo oropati. Olimpija jim zaupa, da je gospod Birabanti, ki je njihova prva sled, nastanjen v istem hotelu kot oni. Zaslišijo krik, ki je v resnici Jeričin, zaprta je v tej hiši. Na poti do hotela jim zvodnik nastavi tolpo razbojnikov, začne jih loviti turška policista, reši jih turški pesnik, ki jim pokaže rov, skozi katerega pobegnejo na varno. Zopet naletijo na policista, v upanju na svobodo skočijo v morje, iz morja jih rešijo mornarji angleške ladje Victory. Spoprijateljijo se, saj imajo podoben cilj, tudi mornarji ladje so prišli v Turčijo zaradi podobne situacije; iščejo sled za Wheelerjevo prijateljico lady Helen, prijatelji sklenejo pakt – našli bodo Jerico in Heleno. Jerica pade v roke Halil beju, zapre jo v isto sobo kot lady Heleno, ki ji zaupa svojo življenjsko zgodbo. Ob prihodu Jerice je pri beju tudi Ali Kemal, ki jo želi imeti zase. Ali Kemal naroči Heleni, naj da svojo obleko Jerici in naj bo tudi sama pripravljena na odhod. Prijatelji ta čas iščejo Birabantija, med iskanjem pa ulovijo Pygurisa in naročijo Olimpiji, da ga čuva. Ali Kemal ugrabi Jerico in se želi vrniti po Heleno, v tistem se tam znajdejo tudi Ivan in prijatelji ter mornarji in rešijo Heleno iz bejevih krempljev, premagajo vse njegove služabnike, beja pa pretepejo in zvežejo. Ali Kemal je napadel Miloša in Jovota, ki sta peljala Heleno v čoln, medtem ko so ostali iskali dva v boju izgubljena tovariša, padla sta v luknjo. Ali Kemal tako ugrabi tudi Heleno, Jovo umre. Ali Kemal z ženskama potuje proti pristanišču Carigrada, kjer jih čaka njegov brat Isa Kemal. Odpluli bodo v Solun in od tam naprej v Albanijo. Rešitelji so jim za petami, a vseeno pridejo v pristanišče prepozno, najdejo si prevoz, ladjo Florido. Halil bej pa jim je na sledi. Halil bej solunski policiji preda opis prijateljev

in se zlaže, da so bolgarski revolucionarji, ko prispejo na kopno, jih bo aretirala policija. Dušan to nekoliko sumi, ostalim pripoveduje o solunski trdnjavi, kamor so včasih zapirali najhujše zločince. Dušana, Wheelerja in še tri prijatelje aretirajo in zaprejo v strašno zgradbo. Marko v Solunu najde svoje stare znance, Srbe, ki mu pomagajo rešiti ujetnike; skopali bodo rov. To jim tudi uspe, ugrabiteljem bodo sledili proti Albaniji, tokrat po kopnem. Jerica razmišlja, da bi spila strup, ki ga hrani v prstanu. Potujeta s Heleno preko Makedonije in Stare Srbije. Ustavijo se v krčmi Srba Uroša Velimiroviča. Rešitelji so bili blizu krčme, čakali so na primeren trenutek, da jih napadejo. Med tem čakanjem pa jih dohiti bej in njegovo spremstvo, Ivan in prijatelji pobijejo vse, razen beja, Birabantija in von Shrattna, to so zdaj njihovi ujetniki. Ujetniki poskusijo pobegniti, Ivan in prijatelji jih nasilno pokončajo. Odpravijo se proti ugrabiteljem Jerice in Helene, Arnavtom. Tudi njih pobijejo in dekletki sta rešeni. Vrnejo se v Srbijo. Ivan se poroči z Ljubico, Jerica pa z Dušanom. Tudi Wheeler in Helena se poročita.

l) Peter Bohinjec: *Pod krivo jelko: Povest iz Meternikove dobe* (1922)

Vsak del knjige ima svojega osrednjega junaka. V prvem delu je rokovnjač Vranjek, poročil naj bi se z hčerjo poglavarja rokovnjačev in ga ob primernem času nasledil. Vranjek pa je zaljubljen v drugo dekle, v Boltarjevo Marjano. Obupuje, želi si biti ponovno pošten človek, noče biti več med rokovnjači, vendar če bi želel pošteno zaživeti, bi najprej moral v vojsko, kar pa ga ne mika. Dogodi se spopad med rokovnjači in vaščani, Vranjek in Micka se poročita. Med vaščani raste srd nad rokovnjači. Vranjek umre, stražnik Prokel ga ustrelji.

V drugem poglavju duhovniki prepričujejo duhovnika Kajetana, da bi se boril zoper rokovnjače, saj se jih ne upa ustaviti nihče drug. Zaupajo mu, da ostali duhovniki načrtujejo napad na rokovnjače. Veliki Gropa se po smrti Vranjeka preseli z družbo v Sidole. Micka se poroči z Janezom. Veliki Gropa mu prizna poroko s hčerjo, vendar se mora za nasledstvo še dokazati, znebiti se mora komendskega kaplana. Kaplan Kajetan nagovarja vernike, naj udarijo po rokovnjačih. Avtor opiše kratek spopad v cerkvi, rokovnjačem uspe zbežati, enega kmetje pobijejo. Kasneje pride do še enega boja, zmagajo močno oboroženi kmetje, ki ujamejo večino rokovnjačev. Na vozu jih peljejo mimo ljudi, ki jih tepejo in skoraj ubijejo. Kmetom za nasilno smrt rokovnjačev grozi zaporna kazen. Kaplana dva rokovnjača, moški in ženska, napadeta. Ker je

bivši vojak, mu uspe jih podrediti in zbežati, ko pride domov napiše škofu prošnjo za premestitev. Na mizi pa ga je že čakalo pismo vodiškega kaplana, da je prestavljen v Mengeš. Veliki Gropa izbere novega namestnika, saj je tudi Janez umrl, to je Tacman.

V tretjem delu izvemo, da komisar Pajek želi ujeti novega poglavarja. Tacman s pristaši poskuša oropati cerkev. Nočni stražniki začnejo vpiti, rokovnjačem zato uspe pobegniti. Veliki Gropa nima več veliko privržencev, saj so jih bodisi ubili bodisi zaprli. Utrujen je. Tudi Tacmana Pajek aretira. Veliki Gropa naroči Matevžu, naj poroči Micko zares in naj zaživita normalno življenje nekje drugje. Veliki Gropa je oskrboval cesto od Velikega hriba do Kokrice dokler ni umrl, star je bil 95 let. Micka se je res poročila z Matevžem oz. Volkom. Tacman je prišel iz zapora in si sezidal hišo, žal ni imel gradbenega dovoljenja. Tudi on umre, ko pride njegov čas.

J) Josip Lavtižar: *V petih letih okrog sveta: 1914–1919* (1924)

Dogajanje je postavljeno v čas prve svetovne vojne (avgust 1914). Slovenski vojaki potujejo z vlakom: Budimpešta in nato vožnja proti Karpatom, tam so se pridružili boju. Slovenec Francelj je ranjen v boju, zato ga Rusi odpeljejo v svoj tabor v bolnico in od tam v ujetništvo v Kijev. Nato ujetnike odpeljejo v Astrahan, kjer se Francelj in rojak odločita za beg. Ukradeta konja, vendar ju vojaki dohitijo in odpeljejo v zapor. V zaporu sta 14 dni, nato vse ujetnike odpeljejo v Sibirijo. Po umoru ruskega carja dobijo ujetniki nekoliko več svobode. Smeli so hoditi po mestu in dobili so službe. Francelj je delal pri trgovcu. Še vedno so ujetniki pod nadzorom ruske straže. Slovenci se pogovarjajo o domu, odločijo se, da spomladi odrinejo iz Sibirije. Preden grejo domov, bodo še potovali po svetu. Nedeljko predlaga potovanje okrog sveta, naprej proti vzhodu in nato proti zahodu. Spomladi se res odpravijo, najprej v Mongolijo. V mestu Urga se posmehujejo molitvi Mongolcev, zato jim sodišče dosodi izgon iz mesta. Pridružijo se kitajski karavani skozi puščavo Gobi. V puščavi doživijo vihar. Napadejo jih razbojniki, vendar se boja Slovenci ne smejo udeležiti. S karavano so potovali 5 tednov in tako prispejo na kitajsko ozemlje. Na Kitajskem se jim pridruži nemški ujetnik Fric, skupaj odpotujejo v Peking, kjer Frica najde straža, ki mu je za petami. Fric si na sodišču izbori svobodo. Sledi plovba čez Rumeno morje proti Japonski. Med drugim si ogledajo tudi Tokio. Družba v Aziji preživi vse skupaj tri leta. Do leta 1918. Plovba čez Tihi ocean, prispejo na Havajske otoke, od tam v San

Francisco. Ker jim je pošel ves denar, si morajo v Kaliforniji najti zaposlitev, postanejo iskalci zlata. Sledijo še ameriške države Utah, Kolorado in mesta Chicago, Pittsburg, New York. Nato si ogledajo še Kanarske otoke, Neapelj in prispejo v Trst, nato pa v domovino.

K) Damir Feigel: *Pasja dlaka!. Roman* (1926)

Dogajanje se začne v sudanskem Kartumu. James Freeman je pol Slovenec, novinar, piše podlistek za londonski Times in je poročevalec iz Egipta. V Kairu se nauči pilotirati. Sledi ekspedicija, na katero se odpravi Freeman skupaj s fizikom, botanikom in kemikom Robertom Lowellom. Raziskati morata še neodkrite kraje. Letela bosta z letalom na električni pogon, jedla bosta tablete. Med letom letalo strmoglavi in pristane v pragozdu, kopilota se je polotila spalna bolezen, tako da se mora Freeman znajti sam: »Sam torej sredi pragozda, Robinson Crusoe.« Nekaj časa ostane v pilotski kabini, je tablete, ponoči se okrog plazijo divje živali, kot so levi in pavijani. V pragozdu mora preživeti, poišče si pitno vodo, ubija vrsto goveda za hrano. Ob kopanju v tolmunu ostane brez telesa oz. postane neviden, telo lahko čuti, ne more pa ga videti. Ko se obleče, je zopet viden, sicer brez glave in rok. Kriva je snov, ki jo Freeman poimenuje bilij. V pragozdu sreča francoska novinarja Henrija in Andreja. Freeman sliši njun pogovor – Times išče Freemana in Lowella. V letalu se slika s fotoaparatom in namesto njegove glave je na sliki neka druga glava. Telo mu začne nazaj rasti oz. se pojavljati, Freeman želi biti ponovno neviden, a mu ne uspe. Spozna Slovenca, katerega letalo je ravno tako strmoglavilo, in Tarzanovega vnuka. Tarzanov vnuk in Freeman raziskujeta; najdeta pokopališče slonov in petrolejsko polje. V delu se pojavi še en izum – teleokifer – pošilja brezžično tvarino, predmete v daljavo. Opičje pleme jim pomaga ponovno usposobiti letalo. Rešijo se pragozda. Na Freemanovem domu se vsi zberejo, govorijo v slovenščini.

L) Vlado Firm: *Sužnja iz Kordove: Zgodovinski roman* (1969)

Dogajanje se začne v Panoniji, panonski Slovenci se zbirajo za protinapad Madžarov. Boji so skozi celo delo podrobno popisani. Panonska Slovenija izgubi svobodo, oblast prevzamejo Madžari, večino ljudi pa ugrabijo za prodajo v suženjstvo. Med njimi so tudi Mojmir, Januš, Julčika. Nato jim zgodba sledi vse do španskega mesta (Cordobe), ki je bilo v 9. st. pod muslimansko oblastjo. Podrobneje je popisana tržnica sužnje in njihova prodaja. Mojmir in Januš postaneta vojščaka,

Mojmir napreduje do visokega položaja, opisuje boje s uporniki. Dogodki: boj v Panoniji, suženjstvo, pobeg iz suženjstva, ponovno ujetništvo, Mojmir in Januš sta na ladji, potujejo proti Cipru, mornarji ugrabijo ciprska dekleta, prihod v muslimansko Španijo, prodaja sužnjev na tržnici, urjenje vojščakov, Julčikina ugrabitev, ugrabi jo plemič Aman, priprava upornikov za boj proti emirju Abd ar-Rahmanu, priprava na boj in boj proti upornikom, združitev Mojmira in Julčike, ki se poročita, življenje v Cordobi. Eksotično ozadje predstavlja daljno mesto Cordoba: palače, svečana oblačila, haremi, sužnji, maščevalne prve žene, ples tančic ...

M) Bogdan Novak: *Drugo življenje* (1987)

Na začetku knjige spoznamo glavnega junaka Cirila Gradnika, inženirja računalništva. Je na zabavi, kjer si čas krajša s prijateljevanjem z Majo. Zaupa ji, da se mu zdi ta svet »živa norišnica in da bo treba iz nje pobegniti«. Njegov načrt je dva tedna preživeti v naravi, sam, namreč želi si »umakniti temu ponarejenemu potrošniškemu svetu in živeti z naravo, dihati naravo.« (Novak 1987: 11) Naslednji dan se odpravi na pot, ob odhodu iz stanovanja sreča Majo, ki je prišla, da bi mu na poti delala družbo. Cirilu to ni ravno pogodu, a jo vzame s seboj. Skupaj hodita čez drn in strn, Ciril razmišlja, da ne ve več, kdo je in kaj hoče, družba želi, da ljudje ustvarjajo in porablajo. Ciril ne ve, ali živi samo zato, da bi opravljal tlako v službi, kar mu omogoča nakup stvari, hkrati pa ne ve, če si teh stvari sploh želi, ali bi rajši ležal kje v senci in se vdajal sanjam, v katerih teh predmetov sploh ne bi bilo. Človeka žene strast, da bi posedoval stvari. Na pot se je odpravil, da bi na njej razčistil sam s seboj, noče ostati zabita ovca v družbeni čredi. Maja se z njim ne strinja, odvrne mu, da ni nezadovoljen z okolico, ampak s samim seboj. Na lgu je Maja Cirila zapustila, pot ji je bila pretežka. Ciril pot nadaljuje sam, Maja upa, da se mu ne bo kaj zgodilo. Na pohodu skozi gozd ga slovenski vojaki zamenjajo za generala in ga odpeljejo v štab, kjer napako odkrijejo in ga spustijo nazaj v naravo. Zopet se potika po naravi, nabira si razne sadeže, ujame in poje kačo ... Prehodil je Vinjo vas, zaobšel Ivanje selo. Na svoji poti zagleda jelena, kako želi prečkati avtocesto, pri tem pa izgubi življenje, povozi ga tovornjak. Ciril je zgrožen nad ljudmi, ki uničujejo naravo, jo zagrajujejo bodisi za avtoceste bodisi za vikende, pri tem trpijo živali. Prizor ga tako prizadane, da mu postane slabo in bruha. Begunje, čez Slivnico, kjer ga zopet zajamejo vojaki, zaslišujejo ga, saj je hodil po prepovedanem območju, vdor na vojaško ozemlje. Ciril ponoči pobegne. Počasi mu izginja zaloga hrane, zato si jo

poišče v gozdu, razmišlja, da bi v gozdu kar ostal. Sledi natančen popis lova zajca in njegova priprava. Po kosilu si je na pohodu zvil gleženj, zato je bil primoran ves naslednji dan preživeti na enem mestu ob tolmunu, kjer so se hodile napajati gozdne živali. Doživi srečanje z medvedom, v trgovini si nakupi živeža in časopis, v katerem zasledi svojo sliko in prebere članek, ki se mu zdi smešen, saj je v njem polno laži. Na poti zaide v jamo, kjer je polno starih medicinskih zadev, na škatli najde oznako radioaktivno, hitro odide iz jame, to vse se dogaja v bližini Snežnika. O odlagališču radioaktivnih odpadkov napiše pismo in pošlje na uredništvo Mladine. Na neki vzpetini najde jamo, kjer si pripravi ležišče, kmalu zboli in se odpravi v vas iskat aspirin, najde ga pri nekem kmetu, ki pokliče policijo, ta ga želi odpeljati na postajo, da se pogovori s komandirjem, saj naj bi ga iskali (šef, bivša žena), Ciril jim pobegne. V zadnjem poglavju pripovedovalec poroča, da Cirila ni videl nihče več, da sicer so ga srečevali razni ljudje, brada mu je zrasla do neprepoznavnosti, izpuščal naj bi medvedje glasove. Ciril je postal slovenska nacionalna legenda, ustanovili so društvo za preživetje v gozdu in ga poimenovali po Cirilu. Društvo je razpadlo, pri Prešernovi družbi pa je izšel roman o Cirilu.

8 Viri

Bogdan Novak: *Drugo življenje*. Ljubljana: Prešernova družba, 1987.

Damir Feigel: *Pasja dlaka!: Roman*. Gorica: Goriška matica, 1926.

Ferdo Kočevar: *Mlinarjev Janez slovenski junak ali vplemenitba Teherjanov*. Celje: Dragotin Hribar, 1892. Splet.

Fran Zbašnik: *Za srečo: Povest*. Celovec: Družba sv. Mohorja, 1901.

Franc Valentin Slemenik: *Križem sveta: Zgodovinska povest*. Celovec: Družba sv. Mohorja, 1877.

Jakob Alešovec: *Ne v Ameriko: Povest Slovincem v pouk*. Ljubljana: Katoliška bukvarna, 1912.

Jakob Sket: *Miklova Zala: Povest iz turških časov*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1951.

Josip Lavtižar: *V petih letih okrog sveta: 1914–1919*. Ljubljana: Rateče – Planica: samozaložba, 1924.

Jože Podmilšak: *Žalost in veselje: Povest*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1940.

Miroslav Malovrh: *Strahovalci dveh kron: Zgodovinska povest*. Ljubljana: Slovenski narod, 1907. Splet.

Peter Bohinjec: *Pod krivo jelko: Povest iz Meternikove dobe*. *Domoljub* 35/31 (1922). Splet.

Vladimir Levstik: *Za svobodo in ljubezen: Roman z Balkana*. Ljubljana: Slovenski ilustrovani tednik, 1913. Splet.

Vlado Firm: *Sužnja iz Kordove: Zgodovinski roman*. Celovec: Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1969.

9 Literatura

Andrijan Lah: Pripovednik in humorist Jakob Alešovec. *Kopitarjevi študijski dnevi I: predavanja iz 1989 in 1990*. Uredil Joža Mahnič. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Šiška, 1991. 41–46.

--- --- *Pregled književnosti II. Od začetkov renesanse do konca romantike*. Zbirka Pregled svetovne književnosti. Ljubljana: Založba Rokus d. o. o., 1993.

--- --- *Mali pregled lahke književnosti*. Ljubljana: Založba Rokus, 1997.

Cvetka Rezar: Župnija sv. Martina na Teharjah. Splet.

Helmut Schmiedt: Abenteuerroman. *Reallexikon der deutschen Literaturwissenschaft* (2007). 2–4.

Janez Godec: Za srečo; Spisal Fr. Malograjski = Fran Zbašnik. *Dom in svet*, letnik 14, št. 11 (1901). Splet.

Janko Kos, Darko Dolinar idr. *Leksikon: Literatura*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2009.

Joško Prezelj: Dva angleška romana. *Ljubljanski zvon* 52/5 (1932). 313–318. Splet.

Matjaž Kmecl: *Rojstvo slovenskega romana*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1981.

--- --- *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba M & N, 1996.

Miran Hladnik: Slovenski ženski roman v 19. stoletju. *Slavistična revija* XXIX (1981). 259–296. Splet.

--- --- Mohorjanska pripovedna proza. *Slavistična revija* XXX/4 (1982). 389–414. Splet.

--- --- Dolga humoristična proza za »čas kratenja Slovencom«. XVIII. SSJLK: *Zbornik predavanj*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 1982. 63–81. Splet.

--- --- *Trivialna literatura*. Ljubljana, DZS, 1983. Splet.

--- --- Tipi slovenske trivialne proze na začetku tega stooletja. *Obdobje simbolizma*, 2. del. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1983 (Obdobja, 4). 125–136. Splet.

--- --- Slovene popular novels about emigration in the nineteenth century. *Slovene studies* VII/1–2 (1985). 57–62. Splet.

--- --- Slovenska povest. XXVI. *SSJLK: Zbornik predavanj*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 1990. 35–47. Splet.

--- --- *Povest*. Ljubljana: DZS, 1991. Splet.

--- --- Trivialna književnost. *Enciklopedija Slovenije*, zv. 13 (1999). Splet.

--- --- Slovenski zgodovinski roman: podatkovna zbirka. Splet.

--- --- Dela vitezov junaška. *Sodobnost* 66/6 (2002). 785–795. Splet.

--- --- Prva dama slovenskega ženskega romana Pavlina Pajkova. (2005). Splet.

--- --- *Slovenski zgodovinski roman*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009.

--- --- Slovenski viteški roman. (2010). Splet.

Meyers Kleines Lexikon Literatur. Ur. Leitung Gerhard Kwiatkowski. Mannheim: Bibliographisches Institut, 1986.

Metzler Lexikon Literatur. Stuttgart: Weimar, 2007.

Robert Jereb: Iz znanosti v znanstveno fantastiko: Znanstvena fantastika Damirja Feigla. *Slavistična revija*, letnik 50/2 (2002). 251–268.

Slobodan Grubačić in Svetozar Koljević: Pustolovni roman. *Rečnik književnih termina* (1985). 622–623.

Svetlana Slapšak: *Pustolovski roman potuje na vzhod: od trivialnega do nacionalnega: preobrazba žanra*. Ljubljana: ISH Fakulteta za podiplomski humanistični študij, 1997.

Simona Zupančič: *Slovenski vojni roman in povest*: diplomska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2002.

Henry Garland, Mary Garland: *The Oxford Companion to German Literature*. Oxford: Clarendon Press, 1976.

IZJAVA O AVTORSTVU IN OBJAVI NA SPLETNIH STRANEH

Spodaj podpisana Michelle Bagarić izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Slovenski pustolovski roman moje avtorsko delo in da se strinjam z objavo v elektronski obliki na spletnih straneh Oddelka za slovenistiko.

Ljubljana, 05. 2. 2014

Podpis: